

Småannonser

under rubrikerna

Till salu - Önskas köpa

Utbjudes hyra - Önskas hyra

Lediga platser - Platssökande

och **Diverse** *nå en stor läsekrets i*

Norrlands-Posten

GEFLE-POSTEN

Gävle **Tel. 7000**

BJÖRNKLÄDER

BJÖRNKLÄDER

äro segslitna arbetskläder

BOCKEN - 1949

MEDLEMSBLAD FÖR HÄLSINGE REGEMENTES KAMRATFÖRENING

Redaktion: Kapten Gert Nilsson och Löjtnant Ture Karlström, I 14, Gävle

HÄLSINGE REGEMENTES KAMRATFÖRENINGS UPPGIFT

är att verka för vidmakthållandet och stärkandet av sambandet mellan regementet och bygden samt att främja samhörigheten mellan nuvarande och förutvarande hälsingesoldater.

Medlemskap kan vinnas av varje svensk man och kvinna, som hyser intresse för föreningens verksamhet.

*

Ordförande: Överste H. Berggren, I 14, tfn 7800, GÄVLE. Vice ordförande: Överstelöjtnant E. Hammarström, I 14, tfn 7800, GÄVLE. Sekreterare: Kapten Gert Nilsson, I 14, tfn 7800, GÄVLE. Kassör: Förvaltare E. V. Andersson, I 14, tfn 7800, GÄVLE. Övriga styrelseledamöter: Riksdagsman Per Persson, Norrby 10, RUNEMO, landstingsman Edvin Jansson, HARNÄS, överstelöjtnant K. G. Sohlén, Strindbergsgatan 32, STOCKHOLM, köpman G. Björk, Götabergsgatan 1 a, JÖNKÖPING, riksdagsman C. P. Wahlmark, Vasagatan 3, UPSALA, löjtnant A. J. Ek, Barnhemsgatan 20, GÄVLE, vaktmästare H. Månsson, 4. Tvärgatan 43, GÄVLE, nämndeman J. A. Andersson, Hägnan, TRÖNÖDAL.

*

Vid medlemsanmälan eller anskaffning av medlemsnål, minnesskrift m m vänd Eder till Kapten Gert Nilsson, I 14

Tel.: Gävle 7800

Föreningens postgirokonto

137332

TOLFTE ÅRGÅNGEN 1949

GÄVLE 1949 GEFLEBORGS TRYCKERIAKTIEBOLAG

Detta Nummer

har tillkommit genom stöd av bl. a. följande firmor:

F. Ahlgrens Tekn. Fabrik A/B, Gävle

Bil & Traktor, Gävle

A.-B. Elektro-Armatur, Gävle

Vict. Th. Engwall & Co. A.-Bol., Gefle

Fahlström & Co. A.-Bol., Gefle

L. A. Mattons Läderfabriks AB, Gävle

Gefleortens Mejeriförening u. p. a., Gefle

Gävle-Dala Travsällskap, Gävle

Pix Aktiebolag, Gävle

A. Ferd. Sjöberg AB, Gävle

Stockholm-Gävle Slakteriförening u. p. a., Enskede

A. U. Wahlberg A/B, Juvelerarefirma, Gävle

Jacob Wennberg Aktiebolag, Gävle

Åkerson & Co. Aktiebolag, Gävle

✖

Bergii Tobakshandel A.-B., Gävle
Eric Börjesson, Järnhandel, Gävle
Elektriska Kompaniet A/B, Gävle
Hallbergs Bokhandel, Gävle
A. Hildebrand, Hovjuvelerare A.-B., Gävle-Sandviken
E. Johansson, Hovjuvelerare, Gävle
Skriv- & Ritboks-Aktiebolaget, Gävle
Storviks Järnhandel, Storvik
Söderlund & Lindström, Gävle

HÄLSINGE REGEMENTES KAMRATFÖRENING HYLLAR MINNET AV

Landsfiskalen August Schærström Ljungby

Översten Arvid Bruno Stockholm

Musikfanjunkaren Quintus Gelhaar Gävle

Furiren A S. Noréen Gävle

Majoren Otto von Malmborg Stockholm

F d korpralen Jonas Hemlin Kilafors

F d korpralen C. J. Lust Sörforsa

Majoren Nils Holmström Gävle

IKETS krigsmakt, med sin kärna av gamla landskapsregementen, förvaltar en rik fond av tradition och erfarenhet. I över 300 år har Hälsinge regemente utgjort en fast del av Sveriges försvar. Huvuddelen av denna tid — intill år 1901 — uppsattes regementet genom rotering. Även befälet fick sin utkomst huvudsakligen genom de tilldelade boställena och i fredstid tillbringade detta större delen av tjänstetiden mitt ibland bygdens folk. Vardagens bekymmer och glädjeämnen voro gemensamma, intressena knötos samman kring arbetet med bygdens odling. Nedärvda handlag med boskap och jord byttes mot förvärvade insikter i förvaltning och kunskap i bokliga ting. 250 år av daglig kontakt och nötning hade slipat bort det mesta av personliga friktioner mellan civil och militär allmoge. Kompaniet — liksom kyrkan — var socknens eget och dess största insats. Skapade och hållna i stånd århundraden igenom. Ständiga källor båda till ekonomiska bekymmer, men också till stolthet och trygghet. Regementet var en naturlig del av landskapet och sträckte sig över alla dess delar. Roten höll soldat och utrustning till sin egen heder eller skam. Indelningsverket var i bästa mening s v e n s k t. Till kynne, organisation och framförallt i anda! Under denna härordnings tid skapades våra landskapsregementens traditioner och vann svensk militär sina erfarenheter.

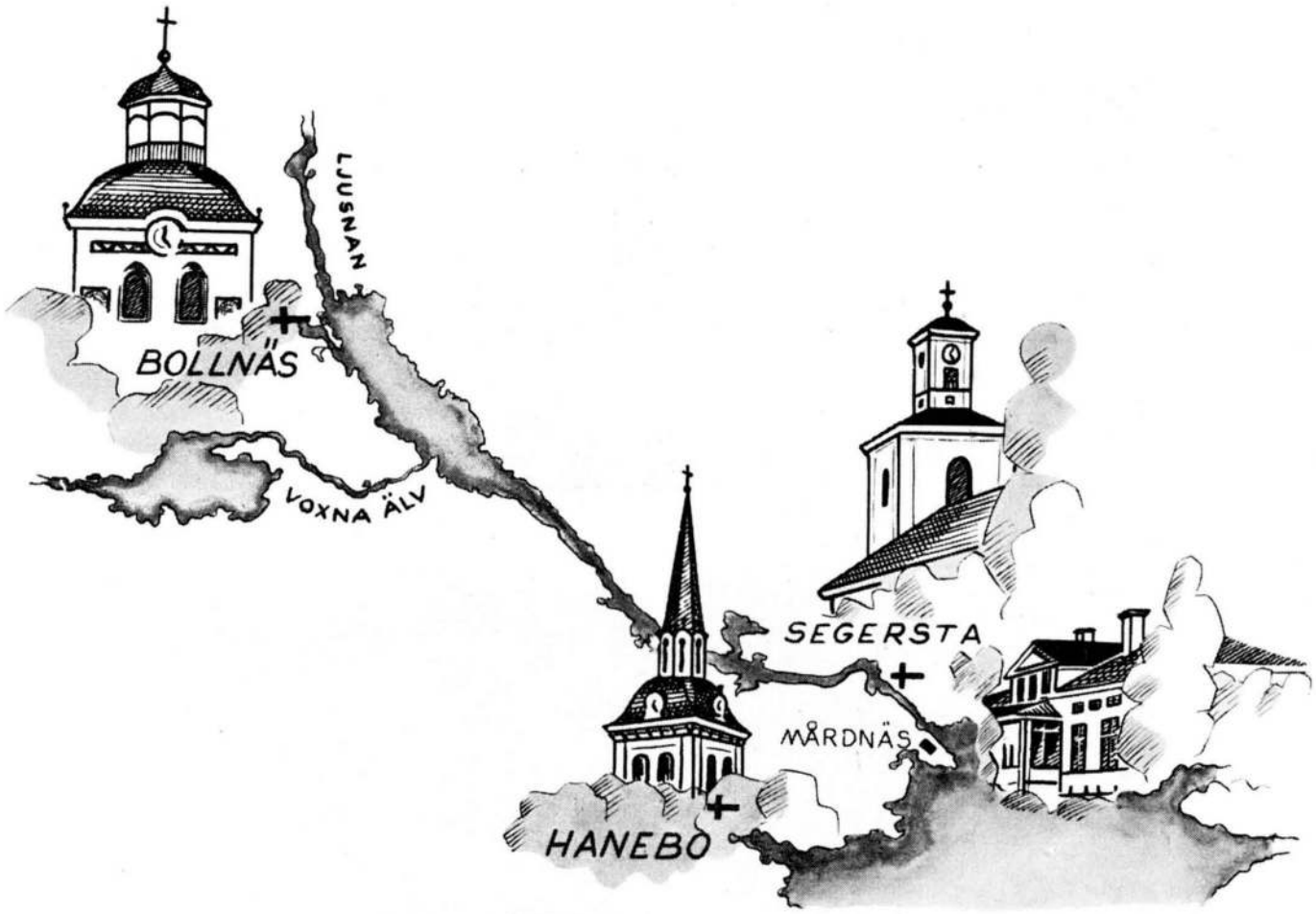
I endast 40 år — knappt en mansålder — ha vi försökt anpassa oss efter de nya förhållandena. Det är nödvändigt att ha detta i minnet, när militärlivets mer allmänna problem ställas under debatt. Vi ha lämnat den grund vi själva skapat — stödd på egna erfarenheter både i krig och i fred — och söka oss nu fram helt hänvisade till utländska förebilder. Vi kunna icke längre godtaga en åsikt bara för att den är svensk, den måste vara hållbar också!

Men även i andra stycken böra vi se tillbaka på det gamla landskapsregementet. Fördelade över de vidsträckta landskapen men i hjärtat av varje kompanis roteringsområde, lågo trossbodarna med den för kompaniet gemensamma rustningen. Soldaten hade sin personliga utrustning lätt åtkomlig och kompaniet kunde snabbt samlas utan vidlyftigare samfärdsmedel, för att senare förenas och bilda regementet. Regementet kunde samlas, där det för varje fall ansågs mest lämpligt.

Järnvägen, som en gång möjliggjorde förverkligandet av tanken på kasernen och hopade förråd, har genom krigsteknikens utveckling blivit ytterst vansklig. Det är icke längre rustade soldater i troppar och kompanier, som k o m m a t i l l mötesplatsen — vi få hoppas nådatiden räcker till för att enheterna skola l ä m n a d e n som utrustade militära förband.

Vi ha fortfarande mycket att lära av dem, som skapat våra anrika landskapsregementens traditioner. Faran ligger icke i att vi ägna dem för mycken uppmärksamhet — vi hotas i stället av att helt avskäras från sambandet med vad vi en gång själva skapat, prövat och godkänt. I många stycken kanske vi få göra erkännandet, att bättre än högtidstal och betraktelser på minnesdagar hade varit att vårda och förvalta det ursvenska och värdefulla arv, som här skiftades år 1909.

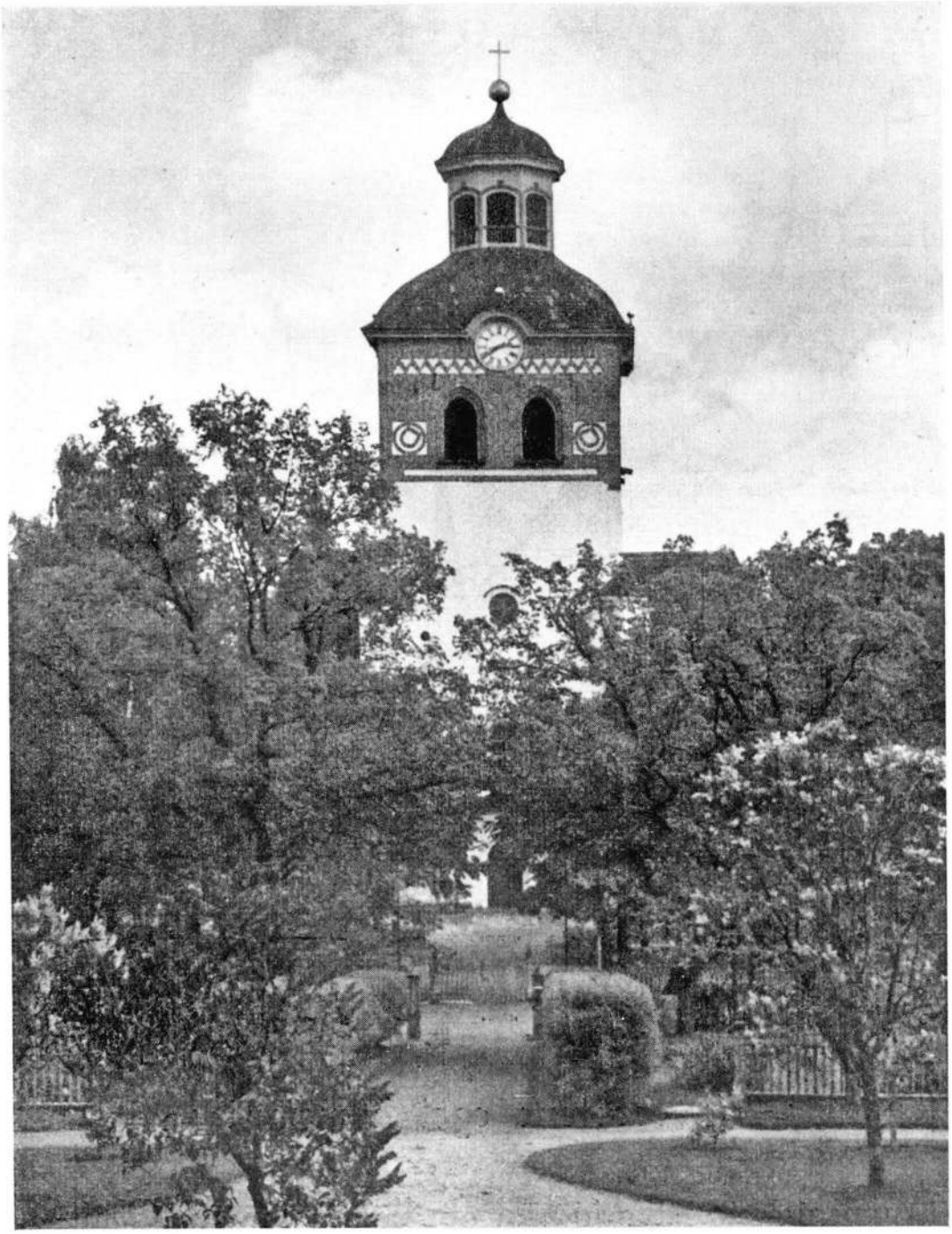
Hans Berggren.

LIF-KOMPANIET

Öfverstens eget kompani

uppsalles i själva hjärtat av Hälsingland av Bollnäs, Hanebo orh Segersta socknar saml till mindre del av Mo socken ⸗ I Mo socken låg kompaniets samlingsställe, ävensom regementets mötesplats ⸗ Överslen bodde till en början på Ede gård i Mo, men flyttade senare till Mårdnäs i Segersta ⸗ Lif-kompaniets trossbod låg invid Säversta majorsbo-ställe, vilket även var anslaget till regementspräslen

BOLLNÄS KYRKA

EN TRYGG OCH BREDAXLAD HÄLSING

Främlingen, som tar Bollnäs kyrka i betraktande, tycker nog i allmänhet, att den ser litet »egen» ut. När han en stund funderat på vad det är, som ger kyrkan i Bollnäs ett särpräglat utseende, kommer han underfund med, att det är tornet. Tornet, som visserligen är ovanligt massivt och kraftigt och upptar en väsentlig del av kyrkans grundplan, synes alldeles för kort. Och att så är, bär antagligen ingen mindre än självaste Karl XII skulden till.

I gamla handlingar berättas, att kyrkan i Bollnäs fordom hade en mycket hög tornspira, som till utseendet påminde om S:ta Claras kyrktorn i Stockholm,

men den 16 maj 1711 slog blixten ned i bollnäsbornas kyrka och vållade en förödande brand. Stora delar av kyrkan förstördes, kyrkklockorna störtade ned och förvandlades till oformliga malmklumpar nere i tornfoten och det smäckra tornet var borta. Detta hände två år efter Karl XII:s ödesdigra nederlag vid Poltava. Befolkningen här hemma pressades hårt av de dyrbara krigsföretagen, höga skatter och gälder måste utbetalas. Sockenräkenskaperna från den tiden berätta om ansenliga belopp, som gingo till hjälp åt svenska krigsfångar i Sibirien eller därifrån hemvändande, utblottade karoliner. Trots alla svårigheter hade bollnäsborna sin kyrka åter i stånd år 1718, hjältekonungens dödsår, men den präktiga tornspiran hade man inte haft råd att återuppbygga, utan tornet avslutades med en huvliknande anordning över tornets röda tegelverk, en s. k. lanternin av ganska obetydligt utseende. Smäcker och himlastormande är Bollnäs kyrka inte, men där den står liksom en trygg och bredaxlad hälsing, vittnar den på sitt sätt om fädernas arbete och uppoffringar för »fäderneslandets majestät och Guds kyrka, som därutinnan vilar».

När man genom huvudingången i tornbyggnaden trätt in i själva kyrkorummet, uppfattar man, att kyrkan är en s. k. korskyrka, d. v. s. grundplanen bildar ett kors, där f. ö. själva tornfoten utgör den västra korsarmen. Kyrkan fick detta utseende genom den stora tillbyggnaden 1753—1755, då sidoskeppet i norr och söder färdigställdes. Härigenom kunde kyrkan rymma ungefär dubbelt så många åhörare som förut. I de nya korsarmarna byggdes de s. k. soldatläktarna, avsedda för soldaterna inom Bollnäs socken.

Vi kasta en blick på dessa medeltida konstföremål. krucifix, altarskåp och helgonbilder m. m., vilket allt emellertid vid 1800-talets mitt avlägsnades genom ovist nit. Att dessa förnämliga konstverk icke helt gingo till spillo, var den myndige delsboprosten Lars Landgrens förtjänst. Han styrde om, att icke mindre än 35 olika konstföremål från Bollnäs kyrka deponerades i Enångers gamla kyrka, varifrån de år 1927 återfördes. Nu pryda de åter vår kyrka och bidraga på sitt sätt till gudstjänstens glädje och högtidlighet, samtidigt som de vittna om gångna släktleds kärlek till helgedomen.

Vi kasta en blick på dessa medeltida konstföremål. Framme i koret över altaret se vi ett altarskåp av okänt ursprung, föreställande Jesu nedtagande från korset. Mittpartiets huvudscen flankeras av tvenne helgonbilder och skåpets sidostycken bära två rader skulpturer av de tolv apostlarna, av vilka Judas utbytts mot det svenska helgonet Birgitta av Vadstena. Över altarskåpet domineras korväggen av det väldiga triumfkrucifixet från år 1481. Ett än praktfullare altarskåp har fått sin plats över ingången till sakristian bakom predikstolen. Det antages vara ett arbete av en nederländsk mästare vid 1500-talets början, och vill framställa den heliga familjen, grupperad kring Maria med barnet. Med sitt myller av skickligt skulpterade figurer och sina utsökt vackra och förunderligt klara färger i de båda sidostyckena förfelar det icke sin verkan på en sentida åskådare. Över detta praktarbete är kyrkans kanske allra förnämsta konstklenod placerad, ett triumfkrucifix från 1300-talet eller ännu tidigare. Det är förödmjukande att tänka på, att dessa konstskatter troligen äro krigsbyten, som under det 30-åriga krigets tid förts från Mellaneuropa till Sverige och hamnat i Bollnäs. Två medeltida helgonskåp, det ena innehållande en bild av den heliga Birgitta och det andra en bild av hennes dotter, den heliga Katarina av Vadstena, pryda också koret.

Innan vi avsluta vår hastiga rundvandring genom Bollnäs kyrka, bege vi oss upp i tornet, där de tre kyrkklockorna äro upphängda. På storklockan, som anskaffades redan på hösten samma år tornet brann, se vi på ena sidan en bild av Karl XII till häst under inskriptionen »Carolus XII Rex Sueciae» och på dess andra sida bl. a. följande versifierade »levnadsbeskrivning» över Bollnäs storklocka:

Mitt gälla dunder klart i vida luften knallar
Och Boldnäs socknemän till kyrka sammankallar
Swen Watz kyrkoherde lät mig förra gång få ljud
Till att uppväcka folk att lova Herren Gud.

Se'n när en himmelsk eld eländigt mig förtärde
Och gjorde på mitt ljud en grym och ynklig ände
När efter Kristi börd man ett sju elva skrev
Jag uti Meyers hus i Stockholm gjuten blev.

Samma klockor som kallade Bollnäs sockenbor till gudstjänst under Karl XII:s tid, ljuda ännu ut över hembygden och kalla oss sena tiders barn till fädernas kyrka. Nu som då vill hon skänka trygghet och styrka i livets alla skiften.

Give då Gud, att var vi bo
Alltid, när klockorna ringa
Samlas vi må i Kristi tro
Herren vårt offer att bringa.

P. Hilding Windh.

FANJUNKARE PER WÄSTBERG

Lifkompaniet

av REKTOR A. LIANDER

I sin krafts dar var han en av de ståtligaste karlarna på kompaniet. Hans gestalt var reslig och ganska kraftig, hållningen rak och gången spänstig. Kort sagt, Per Wästberg var militär i varje tum. De, som kände honom närmare, fäste sig kanske inte så mycket vid, hans ståtliga yttre. De såg mera till innersidan av hans väsen, den oskrymtade godheten, fosterlandskärleken, hans starka och levande rättskänsla. Per Wästberg kunde skumma av vrede, när han hörde vrånga handlingar omtalas. Han var god och sträng på samma gång, han var rättvis och opartisk och därför blev han hemma i byn en självskriven domare mellan tvistande grannar eller äkta makar, som var oense.

Det allra innersta i hans väsen var dock en levande gudsfruktan, vilken inte bara tog sig uttryck i en vacker söndagskristendom utan gav färg och andlig resning åt hans starka personlighet. Religionen hade Per Wästberg i blodet, den hade han med sig hemifrån, från bondgården i Fjäle by, Bollnäs. Båda föräldrarna hade redan i ungdomen gripits av väckelsen. De var med bland den ungdom, som kunde gå den sju mil långa vägen från Ovanåker till Norrala för att höra byggmästare Norin predika. Sonen tog denna fromhet i arv. När syföreningen, som hade bildats i byn efter Fjellstedts och Rosenius' besök, hade sin första auktion år 1858, var den då sjuttonårige Per Wästberg auktionsutropare. En sjuårig flicka satt på första bänken och tittade blygt på den reslige ynglingen. Hon blev sedan hans hustru.

Tre år senare, alltså 1861, inskrevs han som volontär vid Hälsinge regemente. Han ville läsa, han ville ha boklig bildning. De militära skolorna var nog en smula hårda, men de gav en god grund även i allmänt medborgerliga ämnen. Från och med nu blev Mohed den ena hälften av hans värld, den andra var hemmabyn och fädernegården. Tre månaders militärtjänstgöring under våren och sommaren och resten av året hemmavid, det gav tid nog åt jordbruksarbete och annan civil sysselsättning. I sin dagbok antecknade han ibland årets möten: rekryt-, befäls-, skarpskytte-, regements- och beväringsmöten. Det framgår därav, att befälet på Livkompaniet åtminstone år 1869, anteckningarna gälla just detta år, kunde beräkna att vara hemma i tid före slåttern.

Unge volontären Wästberg genomgick sina militära skolor med goda betyg och blev 1865 furir vid Livkompaniet. Under skolåren måste han långa tider vara borta från hemsocknen. Nu gick han och väntade på befordran. Till en fanjunkarbefattning vid Forsa kompani måste han dock tacka nej, ty furir Wästberg hade vid den tiden köpt hemman i Bollnäs och ville inte sälja och flytta till Forsa. Som fanjunkare på Forsa kompani hade han måst bo inom det nya kompaniets område.

Per Wästberg ville inte skiljas från Bollnäs och inte från fädernegården. Som äldste sonen i familjen visste han sin plikt. Han måste axla bördan att övertaga ett skuldsatt hemman och ta vård om sina gamla föräldrar till döddagar. Det var ingen lätt uppgift att få debet och kredit att gå ihop, men han skulle klara det. Som väl var, började skogen nu stiga i pris. En bit skog såldes undan, men inte kunde han och hemmanet få alla pengarna. Per Wästberg rättskänsla sade honom, att syskonen också skulle ha sin lott. Så delade han

med sig av förmånerna men behöll bördan för sig själv, ett vackert och för honom synnerligen typiskt karaktärsdrag.

År 1873 befordrades furir Wästberg till sergeant. I dagböcker och andra bevarade papper kan man följa data, händelser och förhållanden vid Livkompaniet. Det var på den tiden, då dagavlöningen eller, som det hette, tobaksskillingen var 6 öre för en soldat och 12 öre för en distinktionskorpral. Vi kan läsa om en kyrkparad i Söderala och vi får höra, att 1872 års fältmanöver tog sin början 26 juni. Med en tydlig ton av hjärtlig rojalism antecknar han för den 16 juni 1873 om konung Oscars besök på Mohed. »Dagen klar och härlig. Högst densamme spisar middag å Mohed.»

Redan i ungdomen hade sergeant Wästberg varit intresserad av skogsbruk. Med tiden anlade han ett mindre sågverk i hemmabyn, men avkastningen var sällan lysande. Den kunde ha varit det i denna sågverksrörelsens första gyllene tid, men ägaren hade inte tillräckligt rymligt samvete. Hans utpräglade rättskänsla sade nej, han kunde inte lura bönderna på deras skog. Men »baggbölarna», skogsnäringens profithajar, de kunde den konsten. En av dem lär en gång ha yttrat till Wästberg: »Jag skulle inte vilja ha N. N:s pengar, på de villkor han fått dem.» »Jag vill inte heller ha dina,» svarade Wästberg ärligt, avväpnande och rättframt.

Sådan var han, fanjunkaren, som man kallade honom nu, sen han år 1878 vunnit sin slutbefordran vid Livkompaniet. Hela hans läggning var kristet ideell, med verkligt patos omfattade han och kämpade för vad han ansåg rätt. Det var förmodligen på fanjunkare Wästbergs tillskyndande, som 79 man på Livkompaniet år 1881 ingav följande skrivelse till bataljonschefen: »Härmed få vi undertecknade, manskap vid Livkompaniet, med anledning av de olyckor och den förnedring, som spritvaruförsäljningen å Mohed förorsakar oss, i ödmjukhet anhålla att denna försäljning för nästa år icke måtte bliva tillåten.»

Skrivelsen föranledde, så vitt jag kunnat finna, ingen åtgärd. Men nog förstår jag fanjunkarens känslor, när han ett par år senare måste handlägga fallet Kratt. Det var ju smädelse av heligt rum, och det var spritens skuld. Soldaten nr 73 Kratt hade varit full och kommit raglande i storgången, när han på Pingstdagen besökte gudstjänsten i Bollnäs kyrka. Det blev förstås förhör inför kompanichefen på hotellet i Bollnäs, fanjunkaren satt vid protokollet samt föredrog ärendet.

»Är fanjunkaren hemma?» Det kom många och sökte honom på kontoret hemma i Fjäle. Han var bygdens allt i allo, skrev inlagor åt folk, satte upp bouppteckningar och köpehandlingar, han gav råd och han gav hjälp. Men inte sällan fick man gå förgäves. Fanjunkaren var inte hemma. Den militära tjänsten gav honom också i hemsocknen åtskilligt att handlägga. Han måste se till, att fanan kom till kyrkan före kompaniets kyrkparad, han måste inventera persedelförrådet i Livkompaniets trossbod, han hade kanske att kontrollera, att soldaten nr 12 Hägglund rätt utfört kompanichefen, kapten Brehmers, order att med tre kronoskjutshästar och en roteskjutshäst samt en man till hjälp transportera skjutattiraljen, extra munderingar och annat förråd från trossboden till Mohed.

På Mohed var fanjunkaren Livkompaniets klockarfar, som skulle bestyra, om inte allt, så i varje fall det mesta möjliga. Alla kompaniorder gick genom hans hand. Just nu har jag framför mig en liten kompani-instruktion från 1886, redig och saklig till sitt innehåll. Det förvånar inte, att man inte fick lov att röka inne i bostadsbaracken, inte heller förvånas man över bestämmelserna om ordning och snygghet därinne. Men inte hade man väl väntat sig, att den tidens soldater och beväring tålde så mycket frisk luft. Här står dock: »Fönster i baracken skola hållas öppna, när väderleken det tillåter, f. m. kl. 6—7 och ½ 10—11, e. m. kl. ½ 5—½ 6 och ½ 7—½ 8.»

Med tiden blev fanjunkare Wästberg underofficerskårens förtroendeman. Wästberg var i dubbel mening en karl att se upp till. I slutet på 70-talet fick kåren en stor fråga att lösa. Kårens byggnad, som uppförts av medlemmarna själva, hade blivit för liten, och man måste tänka på att bygga på en våning. Skulle detta kunna ske, måste varje kårmedlem satsa ett icke obetydligt belopp. Somliga voro villiga, andra ville inte alls, en del ville bygga med resvirke, andra åter med timmer. Meningarna bröto sig mot varandra. Wästberg förde saken i hand, anskaffade ritningar och arbetsbeskrivningar samt kunde 1884 meddela regementsintendent Wallgren att byggnaden kunde färdigställas för ytterligare en summa 1,100 kronor.

Kanske bör jag också nämna, att fanjunkare Wästberg var en av pionjärerna för vad vi kalla soldathemsverksamhet. Han var med om att bygga ett litet kapell vid södra lägergränsen, där han ibland också predikade för soldaterna på söndagseftermiddagarna. Detta kapell lär nu ingå som del av Moheds nuvarande missionshus, men vart har underofficersbyggnaden flyttats? Det kunde vara ytterligare ett och annat att säga om livet på fanjunkarens kompani, om koppsmittan, som graserade 1883, eller om Livkompaniets arrestanter, som bevakades av sina egna kamrater — tänk att de senare också fick betalt för sitt besvär. Det sagda må dock vara nog, nu kan det var på tiden att också följa Livkompaniet på kommenderingar bort från Mohed.

År 1879 var kompanichefen, kapten Brehmer, underlöjtnant Tingsten jämte fyra andra officerare samt fanjunkare Wästberg och sex underofficerare kommenderade till Sånga Mo i Ångermanland. Där fanns en övningsbataljon, som ofta lånade befäl från närliggande regementen. Roligare var det säkert både för fanjunkare Wästberg och de andra deltagarna att få kommendering till Sundsvall för att där göra honnörsvakt vid konung Oscars besök på industriutställningen 1882 i juni. Sammanlagt etthundra man ur Liv-, Färnebo, Arbrå och Ovansjö kompanier under befäl av kapten Fougberg skyldrade gevär för sin konung, regementets musikkår spelade och bataljonsfanan svajade sakta i sommarbrisen. Vi förstår, att den truppen gjorde hembygden och regementet heder.

Detta var andra gången fanjunkare Wästberg hade kommendering till Sundsvall. Han hade varit där också 1879 som ordningsvakt vid den stora sågverksstrejken. Inte heller var det första gången han gjort honnörsvakt för konungen. År 1875 hade han haft samma kommendering i Gävle. En militär får ofta vara på resande fot i olika uppdrag. När Söderhamn brann de varma julidagarna 1876, beordrades Wästberg dit som ordningsvakt. En kortare tid gjorde han också fångvårdstjänst på Långholmen, och därtill kommer så till sist alla fältmanövrer, som han deltog i på olika platser i Sverige. »Fanjunkarn är borta», sade man hemma i Fjäle,» men han kommer hem om ett par månader».

Till sist och som slutvignett, en blick på mannen hemma i sin familj. Det sades alltid i Bollnäs, att det wästbergska hemmet i Fjäle var ett så präktigt hem. När man är ung, reflekterar man inte särskilt över sådana där yttranden, men vid mognare år kommer de igen. Jag skulle vilja försöka återge andan i detta hem med tre ord: respekt, kärlek, gudsfruktan. Barnen lärde sig respekt för sin far, föräldrarna omfattade dem med varm kärlek och inplantade tidigt hos dem vördnad för det heliga. Varje lördagskväll höll fanjunkare Wästberg husandakt med de sina, hustru, åtta barn och sex tjänare. På söndagen gick han den milslånga vägen till Bollnäs kyrka. Hans kristendom var ingen ytfernissa. När de svåra åren kommo, hans lidandes och svaghets år, fick han just genom sin gudsfruktan den hjälp, han behövde. Fanjunkare Wästberg var själv en nobel representant för det gamla krigarståndet, som visste att frukta Gud och ära konungen.

CAROLINA BERGSTRÖMS KLOCKA

En konungagåva

Innehavarna av Carolina Bergströms klocka:

Distinktionskorpralen vid Livkompaniet Olof Hedlund, född den 17/7 1834, avsked den 25/6 1884.

Distinktionskorpralen vid Fernebo kompani Anders Strand, född den 4/1 1841, avsked den 4/8 1894.

Distinktionskorpralen vid Arbrå kompani Per Ros, född den 8/6 1848, avsked den 26/3 1896.

Distinktionskorpralen vid Livkompaniet Anders Fäst, född den 11/9 1850, avsked den 7/5 1902.

Distinktionskorpralen vid Forsa kompani Nils Petter Dahl, född den 20/11 1853, avsked den 1/1 1903.

Distinktionskorpralen vid Fernebo kompani Gustaf Klang, född den 16/2 1854, avsked den 1/10 1904.

Distinktionskorpralen vid Delsbo kompani Johan Isak Snäll, sergeant i reserven, född den 3/11 1860, avsked den 2/8 1918.

Distinktionskorpralen vid Arbrå kompani Johan Fredrik Nord, sergeant i reserven, född den 16/4 1863, avsked den 30/6 1925.

Korpralen vid Järfsö kompani Anders Simon Noréen, furir i regementet, född den 13/9 1875, död i tjänsten den 7/1 1949.

Vicekorpralen vid Livkompaniet Johan August Sääf, furir i regementet, född den 20/1 1880.

När indelte furiren vid f. d. Järfsö kompani A. S. Noréen — en av Kungl. Hälsinge regementes sista trotjänare från indelningsverkets dagar — avled, gick den senaste innehavaren av Carolina Bergströms klocka ur tiden. Det ligger därför nära till hands att erinra om denna klockas ganska egendomliga historia.

Själva upprinnelsen tillhör de dystraste bladen i regementets historia och härrör sig från de stora sågverksstrejkerna på 1870-talet. Efter framställning från landshövdingen i Härsnösand, C. Treffenberg, beordrades nämligen delar av regementet till Sundsvall för att genom sin närvaro bidraga till lugn och ordning. Som väl var krävdes aldrig något allvarligare ingripande av knektarna. Men inalles var så stor del

av regementet på en gång där, att regementschefen, överste W. von Rehausen, en kort tid uppehöll sig i Sundsvall.

Under denna prövotid för regementets manskap visades mot detta stor omtanke av folkskollärarinnan Carolina Bergström. Regementets officerskår beslöt därför att skänka henne en minnesgåva och den 6 juli 1882 lästes i Post- och Inrikestidningar följande utdrag ur tidningen »Helsingen»: »Under det att Helsinge regemente år 1879 hade kommendering i Sundsvall utmärkte sig en derstädes bosatt Mamsell Carolina Bergström för välvilja och omvårdnad om soldaterna, så att hon med skäl kunde kallas en regementets moder.

Såsom en gärd av tacksamhet beslöt Officers-Corpsen förära henne ett guldur. Detta beslut blef kändt för H. M. Konungen, som då skänkte Mamsell Bergström sjelfva klockan, under det att Officers-Corpsen gaf henne en vidhängande guldkedja. Denna hjertegoda qvinna, hvars namn lefver i ett kärt och aktadt minne hos soldaterna, har aflidit. I sitt testamente bestämde hon, att den gåfva hon erhållit af H. M. Konungen och Helsinge regementes Officers-Corps, skulle efter hennes död bäras af en af regementets korporaler, för att så snart denne afgick ur krigstjänsten öfverlemnas till en annan korpral. Gulduret, som sålunda är en regementets tillhörighet, öfverlämnades i söndags efter gudstjänstens slut af Öfverste Munck till Distinktionskorpralen vid Lif-Kompaniet nr 113 Hedlund, hvilken af sina kamrater utsetts att såsom den värdigaste bära ifrågavarande gåfva. Öfverste Munck höll vid öfverlemnandet ett varmhjärtadt tal, dervid påminnande om Mamsel Bergströms ädla och goda egenskaper samt hennes oförtrutna nit för soldaternas välbefinnande».

I testamentet förordnades, att gulduret med kedja och medaljong skulle efter ägarinnans död tillfalla Kungl. Hälsinge regemente. Regementschefen skulle tilldela det till den distinktionskorpral, som ansågs mest förtjänt, och han skulle inneha den under sin återstående tjänstetid, såvida han skickade sig väl. Ny innehavare skulle utses efter avgång eller om han gjorde sig ovärdig att längre nyttja uret.

Till klockan hörde även en donation på hundra kronor, vilken av regementschefen skulle förvaltas som orubbligt kapital och räntan avsättas till urets underhåll. Skulle något överskott uppkomma, fick regementschefen efter gottfinnande tilldela det åt någon bland manskapet — antingen som uppmuntran för gott förhållande eller som sjukhjälp.

»Mamsell Carolina Bergströms klocka» vandrar fortfarande vid Hälsinge regemente i bästa skick, och 100-kronorsfonden finns likaledes i behåll. Den nuvarande innehavaren av klockan är furiren vid Livkompaniet J. A. Sääf. Och alltjämt finnes Carolina Bergströms bild bevarad innanför guldboetten.

Hugo Hellström.

Hednatemplet vid Ohnbacken

Från äldsta tider har Bollnäs varit och är alltjämt centralpunkten inom Hälsinglands inland. Detta beror till stor del på att Ljusnan och Voxnan där förenas till ett vattendrag. För våra förfäder, som huvudsakligen levde av jakt och fiske och färdades med sina farkoster efter älvarna, blev Bollnäs en naturlig knutpunkt. Den äldsta bebyggelsen inom socknen är den, som ligger vid älvarnas sammanflöden i byn Voxsätter.

Man har funnit spår efter boplatser. Många gravhögar visa att människor bott här i gångna tider samt att de liksom vi hade behov av att gemensamt få mötas till andakt och offer eller till rådslag och ting. Erfarenhet och noggranna övervägenden bestämde var templet eller tingsplatsen skulle förläggas. Man valde med omsorg och stannade för Ohnbacken. Den ligger ju nära sjöstranden och låg den tiden ändå närmare vattnet, och den har säkerligen en gång i tiden varit omfluten av vatten. Många legender och sägner finnas om Ohnbacken, bl. a. att namnet kommit av guden Oden.

Hur som helst med namnets uppkomst, men att Ohnbacken är en raritet för fornforskare, därom råder intet tvivel. Doktor Gustaf Hallström hade redan år 1912 varit i Bollnäs och där funnit att här på Ohnbacken fanns gravhögar och en husgrund. Först år 1923 i augusti månad lämnade dr Hallström en ingående redogörelse för sina undersökningar. Den stora husgrunden hade då helt utgrävts och där hade intressanta saker kommit i dagen. Vi låter doktar Hallström själv berätta; vilket han gör på ungefär följande sätt:

Vid förundersökningar 1912 fann man två gravhögar på backens södra sida. Gravhögarna voro från senare hednisk tid och fullständigt utplundrade. Endast några rester funnos kvar. Det är mycket antagligt, att det funnits gravgods, vapen, smycken m. m. — därpå tyder måhända det fynd, som gjorts på tomten, där nuvarande Odenvillan är belägen. Där hade man nämligen funnit en stor järnyxa från vikingatiden. Troligt är att yxan kommit från gravhögarna, där fyllning tagits så långt fram i tiden som 1909.

Den gamla husgrunden var så mycket mer intressant. Man fann där en byggnadsgrund, som till sin konstruktion avvek från vad man hittills kände. Byggnadsgrunden var i stort sett en rektangulär stensättning, något utbuktad på mitten. Inne i den rektangulära stensättningen har man funnit lämningar efter parallella stolprader, först två inre rader med grova stolpar och utanpå dessa två likaledes parallela rader med svagare stolpar. Det har således varit en hel mängd pelare, vilkas uppgift varit att uppbära taket. Byggnaden har tydligen rest sig högt i vädret och haft en fullt utbildad takkonstruktion. Väggarna har varit av resvirke. Därpå tyder också den buktiga väggen, som gör användandet av liggande bjälkar omöjligt. Takkonstruktionen har antagits varit dubbel, en yttre och en inre, vilken senare skjutit igenom den yttre och rest sig högt till väders. De grova stolparna i de inre stolpraderna tyda på, att dessa uppburit en takkonstruktion av större och resligare mått, medan de svaga ytterstolparna uppburit en lägre och svagare. Efter åtminstone ena sidan har möjligen en sittanordning funnits och ingången är möjligen att söka ungefär mitt på västra långsidan. Vad beträffar stenröset efter ena långväggen ville dr Hallström för sin personliga del anse det möjligt att detta endast utgjorde uppkastade stenar, som undanröjts vid planens röjning. Det har nämligen visat sig, att planen avröjts och att man tagit bort det yttre jordlagret, varefter man grävt sig ner ett stycke. Och därunder har givetvis en hel del stenar kommit fram och måst undanskaffas.

Vad beträffar byggnadens karaktär hade den utgjort antingen en tempelbyggnad eller gillessal e. d. För sin del trodde dr Hallström att man här hade resterna efter en tempelbyggnad. Han stödde sitt antagande därpå, att hade det varit boplats, hade det nog funnits olika föremål, såsom verktyg, husgeråd o. d. och spår av flera eldstäder. Intet sådant fynd har gjorts. En tempelbyggnad åter användes endast sällan och efter varje användning avstädades rummet. Där lämnades ingenting kvar.

Gravhögarnas närhet talar dessutom för att platsen varit helgad för något särskilt ändamål.

Byggnadens ålder ansåg dr Hallström vara ungefär densamma som Uppsala gamla hednatempels. Ohnbackens tempelbyggnad var dock mindre än sin samtida i Uppsala.

Byggnaden skulle sannolikt ha stått här under den tidigaste kristna tiden, men hade då förut varit använd som hednatempel och således varit uppförd långt tidigare.

De buktande väggarna äro tydligen ett mycket ålderdomligt inslag och byggnaden skulle således vara från 800- à 900-talet.

Så har den moderna forskningen bragt i dagen rester från våra bygders äldsta bebyggelse. Ytterligare ett bevis alltså för denna del av Hälsingslands gamla och självständiga kultur.

Oscar Björkman.

MOHED

Anteckningar och minnen

av Kapten Hugo Hellström

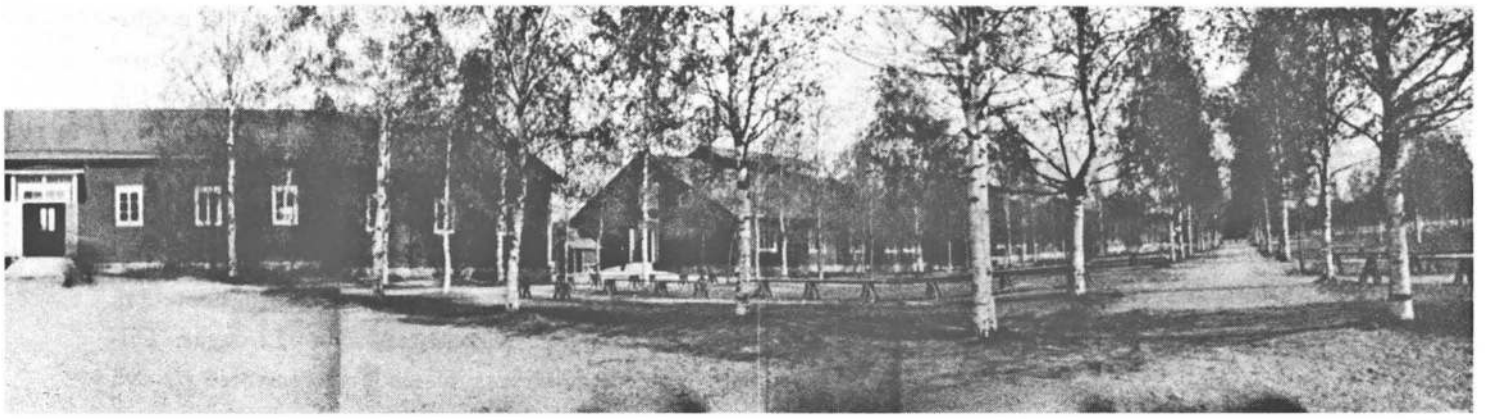
I samband med det yngre indelningsverkets genomförande och med att en organiserad armé uppsattes, krävdes mötesplatser, dit förbanden kunde sammandragas för övning. När detta skedde för vårt regemente, kan ej med bestämdhet uppgivas (sannolikt under drottning Kristinas regering), men första mötesplatsen var Florheds läger, c:a 2 km. nordväst Mo kyrka.

Allmogen i Hälsingland hade redan år 1650 anhållit att få hålla ett visst antal soldater för att slippa de betungande utskrivningarna. Men denna anhållan blev i början avslagen. Senare lyckades man för saken vinna guvernören i länet, generallöjtnant Göran Sperling, som år 1675 utverkade konungens bifall.

Då regementet mönstrades på Florheds läger den 7, 8 och 9 augusti 1682 av Sperling, avslöts och undertecknades sistnämnda dag av honom och fullmäktige från varje knektesocken kontrakt om knektehållet och regementets stående styrka av 1.200 man. Detta skedde i den bondgård i Näcktjärns by, som ligger för sig själv vid den lilla s. k. Näcktjärn strax norr om Florsjön. Överenskommelsen bekräftades av Kungl. Maj:t den 9 september.

Då Florheds läger emellertid befanns oändamålsenligt och för trångt, förflyttades lägerplatsen år 1689 till Mohed, där den första generalmönstringen hölls den 8, 9 och 10 maj 1690. Totala arealen av den nya lägerplatsen utgjorde efter en del utvidgningar 117 tunnland 5,991 kappland. En del smärre utökningar gjordes även på 1880-talet liksom år 1902.

Själva exercisfältet utgjorde en formlig sandöken, där man efter torka nästan sjönk ned till anklarna. För att råda bot härför lät regementschefen, överste Munck, så igen ⅓-del av fältet och inhägna detsamma,

varjämte allt beträdande av denna del t. v. förbjöds. Efter flera år öppnades åter det inhägnade området, som då företedde ett helt annat utseende än förr.

Vattentillgången hade länge varit en besvärlig fråga, då vatten måste hämtas och framköras i tunnor efter hästar. Överste Munck lyckades genom borrning och grävning på ett mycket tillfredsställande sätt lösa frågan och en rikt givande brunn åstadkoms på en idealisk plats bakom baracklängan och i jämnhöjd med där befintliga tvätthus. Ryktet förmäler, att vattenådran upptäckts av en slagruteman. För att hindra slöseri med vatten utsattes »posten vid pumpen», som ombesörjde uppumpning i särskild cistern — »pumpa långsamt» — där vatten fick hämtas. O, forna tiders idylliska förhållanden! Vad skulle en nutida försvarskommission sagt om detta slöseri med arbetskraft och tidens användning?

I en lång rad lågo de olika barackerna, exercishuset, underofficerspaviljongerna, arkivbyggnaden och något på sidan därom officerspaviljongerna. Mellan denna rad och övningsfältet sträckte sig en ståtlig björkpark, som erbjöd en härlig skugga under de heta sommardagarna.

I parken hade varje kompani (åtta stycken) sin kompanigata och i mitten mellan dem låg den s. k. bataljonsluckan mittför exercishuset. Till denna gata skedde ibland samling av befälet, då någon allmän orientering eller order skulle utfärdas utöver de skriftliga meddelandena.

Kompanierna höllo särskilt styvt på sina gator och stackars den utomstående, som försökte tränga sig in med sitt förband.

På övningsfältet funnos vissa framträdande punkter, som alla väl kände till och ofta ingingo i övningarna, nämligen »stora talldungen, gymnastiktalldungen med apparelj och pinmohöjden». Särskilt den sistnämnda kom nästan dagligen till användning, sedan den enskilda utbildningen var överstökad. Till slut måste överenskommelse träffas mellan de olika kompanierna om turen sinsemellan. Med fördel lades även övningar till stora talldungen, som erbjöd skugga under de varma sommardagarna och dit var det ofta kapplöpning. Samtliga dessa tre punkter äro numera försvunna, sedan flygfältet anlades.

På grund av terrängförhållandena på skjutbanan måste höga träställningar uppbyggas på 400 och 600 m., varifrån skjutningen försiggick. Då dessa ställningar ej kunde bliva så stabila, förhöjde de naturligen ej skjutresultaten. På 600 m.-hållet kunde en fullvuxen karl stå rak under ställningen. Kulfånget ut-

»Pumpa långsamt.»

600-metersvallen.

gjordes av Florsjön. Först år 1901 började 6,5 mm. gev. m/96 utdelas och då endast i begränsat antal till volontärer och stamrekryter.

Manskapets utspisning skedde i kompanimatsalarna, belägna i sluttningen ned mot Florsjön. Maten tillagades i särskilda kokhus av indelta soldater och portionerades sedan ut på bleckskålar och bleckfat. Varje man medförde matbestick, vilket lättast rengjordes av ägaren genom att gnidas i sanden, vilken just vid detta tillfälle visade sig synnerligen ändamålsenlig. Trots noggrann kontroll av närvarande dagbefäl var det ej så lätt att kunna åstadkomma önskvärd renlighet vare sig hos den enskilde eller i allmänhet.

Längre upp mot lägret låg den s. k. proviantboden av sten, där proviantering skedde varje dag kl. 12.30. Där skulle daglöjtnanten närvara och övervaka.

Samtliga dessa ekonomibyggnader måste naturligtvis bevakas, varför patrullerande post där var utsatt. På grund av dess avskiljda läge särskilt nattetid och den mörka årstiden förstår man, att detta postställe ej var vidare eftertraktat, vilket tydligt avspeglade sig i det svar, daglöjtnanten erhöll en mörk kväll, då han visiterade posten. På hans fråga: »nåå, vad går du här för», erhöll han svaret: »jaa, säg dä?»

Övningarna bedrevos synnerligen intensivt under de olika mötena. Revelj gick kl. 5, övningarna började kl. 6 och pågingo hela dagen till kl. 8 på kvällen med uppehåll för frukost och middag. Även under söndagarna försiggingo övningar kl. 6—8 på kvällen och ingen klagade däröver.

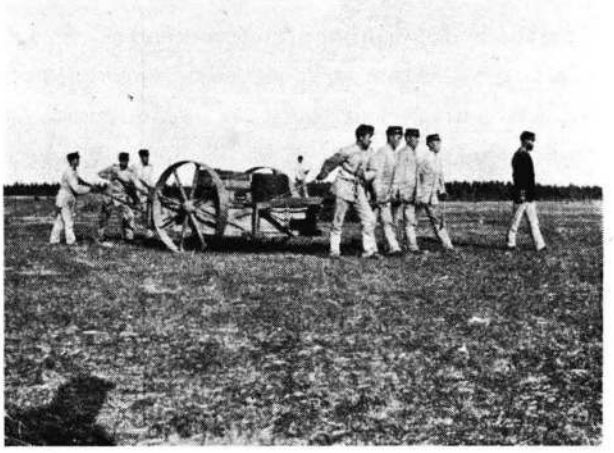
Volontärer och stamrekryter sammandrogos till rekrytskola samt för de senare förberedande korpral- och korpralskola. Volontärerna kommenderades efter rekrytskolan till Karlsborg där den fortsatta utbildningen skedde. Från och med år 1895 sammandrogs korpralskolorna för de stamanställda till militärskolan i Gävle och omfattade hela V. arméfördelningens infanteri d. v. s. Uplands, Dal-, Hälsinge och Vermlands regemente. Särskilt etablissement — numera Borgareskolan — uppfördes av Gävle stad.

De värnpliktiga inkallades till beväringsmöte om 68 dagar, åtföljt av regementsmöte om 22 dagar. Under regementsmötet organiserades regementet på två bataljoner om vardera 4 kompanier. Av utrymmesskäl måste alltid den ena bataljonen förläggas i tält och turades om därmed vartannat år. Tältningen skedde i parken med stora runda 20-manstält — en sannskyldig idyll.

Det s. k. eftermötet om c:a en vecka för en mindre styrka ägde rum omedelbart efter regementsmötet och dess uppgift var huvudsakligen handräckning vid persedel- och vapenrengöring.

Nykterheten inryckningsdagarna var ej av det förstklassiga slaget. Det syntes höra till traditionen, att livsglädjen och hjältemodet skulle insupas. Dåtida samling av värnpliktiga skedde alltid till olika centrala platser inom länet, varifrån järnvägs- och landsvägstransport skedde i kontingent. Till dessa hämtningar beordrades olika antal befäl av olika grader beroende på kontingentens storlek. Många skarpa och hårda tag förekommo nästan varje gång. Det dugde ej att vara för blöthänt men allting gick. Det måste gå. Att dylika kommenderingar ej voro vidare eftersökta, är ju ganska naturligt, men man var ju i allmänhet ej i tur det följande året och det var ju en lisa.

Utom de vanliga inspektionerna av arméfördelningschefen märktes generalmönstring och den s. k. bröd-

Karlavagnen.

mönstringen. Vid generalmönstringen som förrättades av arméfördelningschefen i närvaro av landshövdingen, hade stamsoldaterna att framställa anhållan om avsked efter uttjänt tid eller på grund av sjukdom eller annan giltig anledning, exempelvis ömmande familjeförhållanden. I övrigt kunde även klagomål och andra spörsmål framställas. Denna generalmönstring skedde under synnerligen solenna former med full beväpning och i parad.

Den s. k. brödmönstringen verkställdes i närvaro av fördelningsintendenten och var en kontroll av styrkeuppgifterna jämförd med antalet rekvirerade och utspisade portioner.

*

Med aktning och beundran erinrar jag mig de många stiliga människor man mötte på Mohed. Jag tänker tillbaka på bland annat vår förnämliga underofficerskår och minnes särskilt fanjunkare Friman, som varit kompaniadjutant vid Forsa kompani, men som efter avskedet återkom varje sommar till sitt kära Mohed, där han utan ersättning tagit till sin självtagna och kära uppgift att omhulda björkparken. Enligt givna bestämmelser hade han ej tillstånd att därtill erhålla någon handräckning, men nästan varje morgon stegade han in på någon kompaniexpedition, där hans stående fråga alltid var: »Snälla kapten, kan jag få *låna bara* två man», vilken ödmjuka anhållan sällan förklingade ohörd, och stolt stegade Friman sedan ut, varefter man snart fick se honom i parken planterande och vattnande. Troligen sågo höga vederbörande mellan fingrarna med detta kompanichefens brott mot givna bestämmelser, ty aldrig hörde man, att anmärkningar gjordes häremot.

Andra förnämliga män voro fanjunkarna Rask, Härdelin, Skog, Wickberg, Pettersson, Wennberg och flera andra, vilka jag ej för ögonblicket kan påminna mig.

Av övriga underofficerare erinrar jag mig dåvarande sergeanten A. F. Winblad von Walter, sedermera fanjunkare, ännu i livet och fyllda 92 år. Denne Walter var en sannskyldig historieberättare, varvid ämnet alltid handlade om de gamla karolinerna, vilket han behandlat i sin bok »Helsingeminnen».

Av manskapet påminner jag mig distinktionskorpral Grip på livkompaniet, en synnerligen prydlig man, vilken var särskilt dekorerad. Utom svärdsmedaljen hade han sina guldgaloner omkring kragen och ärmarna, »tre guld», gevärshantverkarmärket, hovslagarmärket samt Grisslehamnstecknet, två korslagda yxor i gult kläde på högra underärmen (ett tecken på genomgången hantverkarkurs i Grisslehamn).

Vidare minns jag distinktionskorpral Brandt på Alfta kompani, en synnerligen prydlig och stilig soldat, som regelbundet kommenderades hos arméfördelningschefen som ordonnans vid dennes inspektioner.

Ännu många andra kunde nämnas. Det är med stolthet jag tänker på vårt gamla indelningsverk, som gjort oss sådan heder.

Att leva i sina ungdomsminnen från Mohed bereder en alltid ett stort nöje. Andan och kamratskapet under den relativt korta tid man träffades — under årets vackraste månader — var alltid den bästa och bjöd aldrig på misshälligheter. Förhållandet mellan befäl och trupp var kanske något strävare än nuförtiden, men den hjärtliga stämningen och sammanhållningen var alltid god. Ofta stöter man på gamla dagar tillsammans med än den ene och än den andre från dessa tider, och då hör man dem alltid tala om, med vilken glädje de se tillbaka på »Mohedstiden» och det goda kamratskapet. Mötestiden är för dem något, som gärna lever kvar i minnet.

*

Och så äro vi framme vid år 1908. Ny härordning infördes, indelningsverket avskaffades och förbanden kasernerades för tjänstgöring året runt. Mohed upphörde att vara mötesplats. En annan tid bröt in, platsen låg där tom och övergiven. Inget rörligt liv som förut. I stället blev det en tillflyktsort för sjuklingar i och med att länets tuberkulosanstalt där drog in. En del byggnader, som lämpade sig därför, togos i bruk, andra revos ned och åter andra uppfördes. Det är ganska svårt att känna igen sig där numera. Ett minne står dock, som ej gått att utplåna, och det är minnesstenen, som restes år 1908 under högtidliga former och stor anslutning och som bär inskriften:

MOHED
Kungl. Hälsinge regementes mötesplats
1689—1908

Överste Ernst von Krusenstjerna.

REGEMENTET flyttar in i kasern

av SIXTEN SÖDERHIELM

Genom 1901 års härordning blev det nödvändigt planera förflyttning av de flesta infanteriregementenas förläggnigs- och övningsorter. För Hälsinge regemente kunde därvid ligga närmast till hands med en förläggning i Söderhamn eller att kvarligga å Mohed. Stadens avskilda läge enligt dåtida kommunikationsförhållanden gjorde dock, att den icke kunde konkurrera med länets residensstad. Bollnäs var den tiden endast en järnvägsstation och hade ännu icke vaknat till den uppfattningen att vara Hälsinglands medelpunkt. Även Storvik var på tal med företräden framför Mohed, men Ovansjö socken ansågs icke kunna påtaga sig de uppoffringar, som en förläggning dit krävde.

Därför kunde ingen av dessa orter vare sig i pressen eller vid de kommunala och statliga överläggningarna göra sig gällande mot Gävle. Det förhållandet, att Gävle låg i ett hörn av rekryteringsområdet, ansågs motvägas av talande ekonomiska och sociala skäl. Visserligen hade det s. k. fritidsproblemet ännu icke gjort sig så gällande, men det ansågs lyckligast, att den värnpliktiga ungdomen fick komma i åtnjutande av de kulturella förmåner, som faktiskt kunde erbjudas i en stad av Gävles storleksordning och trots de faror som lura i de stora sjöstäderna.

Kungl. Maj:t avslog också alla framställningar, som ingivits från åtskilliga landskommuner samt stadsfullmäktige i Hudiksvall och Söderhamn om regementets förläggning till Mohed eller någon plats i dess närhet, utan beslöt den 10 juni 1904 inleda förhandlingar med Gävle stad om villkoren för regementets förläggning därstädes. Kronan avsåg att disponera kungsladugården Vall till övningsområde, men dessutom begärdes bl. a. att egendomen Kungsbäck och en del närliggande mindre områden skulle av Gävle stad överlämnas till kronan i och för kasernområde. Stadsfullmäktige beslöto den 27 oktober 1904 utan diskussion godtaga kronans föreslagna villkor samt att för detta ändamål inköpa av änkefru Emma Fogelmarcks förmyndare egendomen Kungsbäck, av C. och J. Ålander dess ägande tomt med ännu kvarstående byggnad samt av trädgårdsmästare C. Löfgren viss del av dennes egendom, Fredriksdal. Dessa områden jämte några mindre av staden redan ägda utgöra nu kasern- och parkområdet, vilket genast döptes till Kungsbäck.

En ortstidning ansåg, att staden ålagts »ej små uppoffringar» och att förläggningen till Gävle »icke blir utan alla olägenheter», och en del insändare anmärkte på statens ovärdiga auktionsförfarande samt påminde om, att när det på sin tid var förslag om Upplands artilleriregementes förläggning, Gävle icke ansågs ligga militärt väl till. Emellertid var belåtenheten nog allmän, att frågan var avgjord och man visste vad man hade att rätta sig efter. För övrigt är att märka, att kronan återlämnade till staden den dåvarande militärskolan med tomt och byggnad, så affären blev nog ej så dyrbar för staden.

På denna tid ansågs Vall och Kungsbäck ligga långt bort från staden. Det berättas att redaktör Otto Serrander hyrde den s. k. Ålanderska gården som sommarnöje och dagligen åkte hästskjuts från och till sin redaktion i nuvarande Upplandsbankens hus. På Kungsbäck bodde inspektor Schram och dit gick man med rävöron och hökfötter för att lyfta skottpengar på dessa rovdjur.

Entreprenad på bygget utlystes och som en kurositet kan omnämnas, att det blev en byggmästare från Falun som fick entreprenaden här, medan byggmästare Fredriksson i Gävle fick den samtidiga i Falun. Bygget kom så småningom igång och växte fram under livligt intresse från stadsbornas sida. Samtidigt byggdes Drottningbron och planerades Kungsbäcksvägen.

Regementets chef vid denna tid var överste Ernst von Krusenstjerna. Han var uppväxt under den indelta tidens utbildningsförhållanden (vid Kalmar regemente) men som lärare vid Karlberg följt med de strömningar, som trots all vår militära efterblivenhet bröto sig fram under 1800-talets sista decennium. Övningarna på Mohed hade därför under hans tid tagit allt mera fältmässiga former och lett till en hög tjänst-

barhetsstandard inom regementet. Äldre kamrater hava vid sina livliga minnen från Mohed talat mycket härom och om deras höga uppskattning av överste Krusenstjerna som officer och regementschef. Det har städse djupt förargat mig, att känslan för faderns duglighet som regementschef aldrig framskymtat i hans sedermera så kända dotters skildringar om honom och hemmet. Det är mig kärt om jag här får bära vittnesbörd om hans underlydandes uppfattning. Som sitt sista värv hade han att organisera överflyttningen från Mohed och avslutandet av den indelta tjänstens förhållanden.

Höga vederbörande hade den uppfattningen, att regementet behövde i Gävle en med kasernerade förhållanden förtrogen chef. När överste von Krusenstjerna i juni 1909 blev pensionsmässig, fick han till efterträdare den forne gardisten friherre C. A. Fock, som sålunda fick lägga grunden till regementets nya verksamhet i helt andra förhållanden än de gamla indelta med dess lägerliv och romantik. De gamla hava också mycket att berätta härom. Det är ju så, att i den militära tjänsten märkes icke så mycket av det trägna och intresserade utbildningsarbetet efter några årtionden. Men av en regementschefs verksamhet kan dock ett bestå såsom ett varaktigt minnesmärke. Och beträffande överste Fock består detta i de park-, väg- och andra anläggningar, vilka nu givit sådant behag åt denna kasernförläggning. Även här visade sig gardesofficeren kunna arbeta för framtiden.

Kasernbygget beräknades vara färdigt till våren 1909, då den första beväringsrekrytskolan enligt den nya härordningen skulle rycka in. Men redan dessförinnan måste etablissementet delvis tagas i bruk. En av regementets äldsta officerare, majoren Gustaf Swedlund, har välvilligt lämnat några uppgifter därom.

Under årsskiftet 1908—09 blev det på grund av förhållanden på arbetsmarknaden sådan tillströmning av volontärrekryter, att utrymmet i Militärskolan vid Valbogatan icke räckte till. Därför organiserades ett särskilt rekrytskolekompani under hans befäl, vilket skulle överflyttas till Kungsbäck, där matinrättningen och gymnastikhuset samt delvis kasernerna vora färdiga. Sålunda fick rekrytskolan formerad på två plutoner, såsom överstelöjtnant K. G. Sohlén skildrat i föregående nummer av Bocken, måndagen den 17 februari 1909 marschera upp på regementets blivande uppställningslinje. Major Swedlund minnes ännu livligt den högtidliga känslan av ett historiskt ögonblick att föra an den trupp, som för första gången tog det nya hemmet i besittning. Etablissementet stod ju ännu under fortifikationsdepartementets förvaltning men han sände sin äldste plutonchef, dåvarande underlöjtnanten Nils Holmström upp i kanslihuset att hissa den svenska örlogsflaggan inför den uppställda truppen. Han sade även några ord till dem om betydelsen för regementet av denna deras inryckning på Kungsbäck. Varefter man enkelt och naturligt började ordna förläggningen och inrätta sig för arbetet.

När de värnpliktiga rekryterna sedermera i april ryckte in, var etablissementet ju redan i regementets tjänst, varför någon särskild invigning eller likartad ceremoni icke anordnades. Det dröjde naturligtvis en tid, innan förläggningen i kompanierna med förråd, dagrumsinredning o. dyl. blev fullt färdig. Enligt den tidens uppfattning hade kompanicheferna stor frihet att ordna efter tycke och smak. Major Swedlund tänker ännu med stor glädje och stolhet på sitt gamla Delsbo kompani nr 7 och det gemensamma arbetet under de kasernerade förhållandena.

Blev det för regementet icke någon annan invigningsceremoni än den ovan relaterade, blev dock stadens befolkning livligt intreserad för livet därstädes. Särskilt, sedan den Pinet:ska dansbanan på hösten uppförts i parken, hade det kvinnliga Gävle särskild anledning hälsa regementet välkommet. Som yttring av detta intresse kan anföras, att regementet flitigt förekom i den tidens lokala revyer. Redan i den, som uppfördes på nyåret 1909, uppträdde den sista »Mohedningen» och sjöng duett med »Fadderullan Bomhusqvist».

Nyåret därpå, d. v. s. 1910 framförde samme författare, märket Kul — redaktionssekreterare Kullberg i Gefle-Posten — å Arbetarföreningens salong, som då uppiffades med namnet »Mindre Teatern», en revy »Truddelut eller Bostonflugan i Gävle». Där gjorde en herr Stacketson i tre akter en spårvagnsfärd från Centralstationen till Kungsbäck under många upplevelser. Sista akten utspelades i parken framför kasernerna. Dekorationsmålaren Rickard Hasther hade

Forts. å sid. 37

Överste C. A. Fock.

Strödda tankar om hembygd och försvar

Av Direktör Birger Bellander

Gävle kan knappast sägas vara en »historisk» stad, om man med begreppet historisk avser märkliga händelser av mer eller mindre avgörande betydelse för riket. Endast vid ett fåtal tillfällen har stadens namn — olika stavat genom århundraden — knapphändigt skymtat i hävderna. Men det borde kanske något mera betonas än vad som skett, att Gävle var den första stad i riket, som helhjärtat gav sin anslutning till Gustaf Vasa, när han började befrielsekriget. Härigenom har staden gjort sin insats för tillkomsten av nationalstaten Sverige.

Vid ett par andra tillfällen har Gävle nämnts i krönikorna, dock kanske i mera negativt sammanhang. Olycksöden, utöver de ofta återkommande förhärjande eldsvådorna, drabbade sålunda staden redan under Erik XIV:s tid, då så gott som hela handelsflottan — nitton skepp — föll i danskarnas händer utanför Reval. Men staden hade icke endast fiender utomlands. Dess utveckling och förkovran hämmades långt mera av de styrande i Stockholm genom det s. k. »botniska handelstvånget». Detta innebar, att köpmännen i Gävle och andra städer norröver, samt köpmännen i Finland, som då hörde under det svenska väldet, icke lagligen kunde segla direkt på utlandet, förrän deras skepp och laster visiterats till en början i Stockholm eller Åbo och sedermera vid Dalarö eller Kullboda. Härigenom förlängdes sjöresan med flera veckor och köpmännen i Gävle gingo förlustiga icke endast fraktinkomster utan också avanser på försålda eller inköpta varor. Upprinnelsen till förordningarna härleder sig från Gustaf Vasas tid, som framför allt ivrade för huvudstadens förkovran och förskönande. Betecknande är att han i detta syfte bl. a. tvingade bönderna i Hille och Valbo att utföra lågt betalda dagsverken samt skaffa fram timmer till byggnaden av Stockholms slott och andra praktbyggnader.

Gästrikland och nordanlanden kom genom den »krokota seglatsen» att under ett par århundraden bliva en koloni till det övriga Sverige. Man har ibland en känsla av att detta förhållande ännu icke alldeles upphört. Dirigeringen av näringslivet från huvudstaden, speciellt beträffande trafikväsendet, lämnar möjligheter till en trafikpolitik, som mången gång bortser från Gävles och Norrlands intressen.

I denna koncentrerade historiska stadskavalkad måste också plats beredas för ett omnämnande av de improviserade åtgärder för stadens försvar, som vidtogos av landshövdingen Hamilton under den stora ofredens tid. När de ryska galärerna gjorde sina strandhugg och brände och förstörde gårdar och kyrkor söderut i Uppland och norrut längs länskusten, undgick Gävle ödet att brännas ned tack vare Hamiltons insatser, däribland de befästningsverk, som anlades vid inloppet till staden och som givit namn åt stadens djuphamn — Fredriksskans — som i fråga om trafikvolym numera är en av de främsta hamnarna vid Östersjön. Som ett komplement till fästningen hade också bommar av länsar och järnkättingar lagts från Skansen tvärs över inre fjärden till Flisskär. Härav har det sedermera så blomstrande industrisamhället Bomhus fått sitt namn.

Ännu en gång har Gävle figurerat i historien. Det var år 1792, när Gustaf III som erkänsla åt Gävleborgarnas trohet under hans strid med adeln och rysspesoldade män inom andra stånd gjorde Gävle till mötesplats för riksdagen. Förloppet av denna beryktade riksdag har utförligt skildrats icke endast i officiellt tryck utan också i övrigt av flitiga pennor i dåvärld och eftervärld. En skickelse gjorde att monarken undgick de sammansvurnas hämnd för att sedermera möta den under den makabra operaaftonen samma år. Gävle besparades sålunda att bliva herostratiskt ryktbart för ett kungamord.

De händelser, som här berörts, äro efemära med hänsyn till det dagliga livet och verksamheten inom staden och provinsen. Det skapande arbetet vid forna tiders hyttor och bruk, vid sågar och älvar, vid plog och harv, lysa icke i hävderna. Icke heller ha de gärningar tillfullo värdesatts, som utförts av de gästrikar och hälsingar, vilka dött och förblött i kamp för Sverige i eget land eller på främmande mark. En ingående släktforskning, som nu sockenvis bedrives, kan väntas medföra en ökad inblick i det historiska sammanhanget och fängsla intresset vid det som våra fäder och förfäder uträttat och som blivit grunden för vårt nutida folkhem.

En sak av intresse vore att få fram en bild av livsföringen och levnadsförhållandena bland de knektar, som tjänade under kronan. De framlevde uppenbarligen de korta tidsperioderna mellan krigen under skäligen miserabla förhållanden. Rotarna, d. v. s. de större gårdarna eller smärre sammanslutningar av bönder, voro ålagda att utse rekryter och se till att de blevo väl utrustade. Av rotehållarna erhöllo de ett soldattorp att bruka. Knekten kunde betrakta den honom tilldelade jordlotten som sin egen. När det undantagsvis i äldre tider rådde fred, fick den indelte soldaten tillfälle att själv bruka sin jord. Under hårda, långa år däremot, då han var inkallad i krigstjänst, fick hustrun och den övriga familjen arbeta på torpet och erhöll sin knappa bärgning av tillhörande åker och äng. När missväxt rådde eller säden togs till skatt, fick brödet blandas med bark.

Det skapades under indelningsverkets tid, åtminstone i dess början, ett förnämligt soldatmaterial. De ständiga krigen gjorde, att knektarna i stort sett blevo yrkessoldater, frånsett förhållandena under 1800-talet, då sporadiska militärövningar på hedarna fingo upprätthålla ett visst sken av krigsberekskap. Slitet och släpet på torpen gjorde väl sitt till, att knektarna på den tiden motsågo regemenstövningarna som ett välkommet avbrott i den rätt trista tillvaron. Härtill kom ju förmånen att få ståta i kronans blå uniform, vilken väl medförde särskild gunst hos det täcka könet.

Sedan snart ett sekel har allmän värnplikt varit genomförd i Sverige. I begynnelsen mött av misstro och motstånd har denna reform, som lägger försvarsbördorna lika på varje vapenför yngling och man, blivit en självklar sak. Specialvapnen och flottan måste rekryteras på särskilt sätt, men härens kärna består alltfort av infanteriregementen med folk från den egna trakten. Därigenom har en samhörighet skapats med hemtrakten, en samhörighet som i sin tur utvidgats till en värdefull faktor för rikets försvar. När det talas om Hälsinge regemente, känner envar, som där tjänstgjort, en särskild stolthet över att just tillhöra detta förband. Denna känsla vidgas i den mån man erhåller inblick i regementets historia och dess tidigare insatser i landets skickelsedigra öden. Den unge fänriken, Robert Petres, utförliga dagbok från regementets strapatser från Narva till Poltava, är exempelvis ett tidstroget dokument, som kanske mera än andra verk åskådliggör regementets roll i forna tiders krig.

Nu, när det totala krigets tid brutit in, är försvaret icke så begränsat, att endast vapenföra män kallas under fanorna. Kriget har blivit totalt även i det avseendet, att varje man och kvinna måste ställa sina krafter till förfogande för försvaret av hem, härd och fädernesland. Även »den vapenlöse kan nu hälsas stark och visa hjältemod» genom insatser vid skrivbordet eller i fabriken, i sjukvård, luftskydd och andra former av civilförsvaret. Gävleborgs län har undgått att under tidernas lopp behärskas av främmande styrkor. Skulle hot mot vår frihet uppkomma, kunna vi kämpa med den tillförsikten, att det alldeles övervägande flertalet vill försvara den och icke ge efter av privat vinningslystnad eller för krav från för oss väsensfrämmande ideologier.

Gävle borg.

En hälsning från ETHIOPIEN

Av RICKARD NILSSON

»Jag reste ut som svensk» och »jag kom tillbaka som människa». Det var Lubbe Nordström, Öbackaskildraren och kritikern av »Lort-Sverige», som använde denna vältaliga rubriksättning på två av sina reseskildringar. Utan all jämförelse med den store skalden i övrigt tror sig redan en hälsingeofficer i förskingringen kunna utlova en motsatt utveckling för sin egen person. Han var nog svensk, när han reste ut, och som sådan mer människa än de flesta andra nationers män i en av nationella lidelser söndertrasad värld, men han kommer att återvända som mer svensk än någonsin och mer stolt över att vara det. Om man råkar vara född i Sverige med svensk hemortsrätt i denna världen, då har man nog dragit en god vinstlott på Livets lotteri. Tio länder hade jag tidigare besökt och under resan hit ytterligare tre. Nu vistas jag i Ethiopien och måhända det land, där folket förefaller mest lyckligt i sin förnöjsamma okunnighet om den högre kulturens sorger och glädjeämnen. Det finns kultur här också, dels västerländsk och importerad, dels en urgammal, hög och filosofisk kultur, som på sitt sätt är alltför dyrbar för att trängas undan av den förra.

Den österländska filosofien är en frukt av en givmild och slösande natur. Varför bygga stora hus och pynta dem invändigt med ägodelar att oroa sig för, när Guds fria natur i sin oöverträffbara prakt står utanför hyddan, och varför jäkta genom livet, när naturen ändå skänker vad som behövs för att tillräckligt njuta av det. En sådan filosofi skapar vänliga, glada och förnöjsamma människor.

Den västerländska kulturens fördelar har man lärt sig uppskatta. Sänd oss lärare, som kunna lära oss studera världen omkring oss, en värld, som vi vilja lära känna, men inte längta till, sänd oss tekniker med edra uppfinningar, sänd oss missionärer — alla äro välkomna hit som våra gäster, vi betala eder bättre än våra egna, men kom inte hit med bombplan och tanks en gång till, ni européer. Med klok erfarenhet av att det i denna världen icke räcker med vädjan om fred har man även kallat svenska militärer för att skapa respekt och makt bakom viljan till ett liv i fred och frihet. Varför just svenskar i en tid där demobiliserade experter på Dödens hantverk stå att få i överflöd? Ha vi icke samma problem, ni svenskar och vi ethiopier, små nationer båda med begränsade resurser och utan andra anspråk utåt än på vad vi kallar vårt.

Det finns även andra militära experter här än svenskar. Här finnas även britter och belgare. Det är detta som gör vårt arbete så givande och intressant. Vi ha icke endast att lära ut, vi kunna även själva lära och göra erfarenheter. Vårt arbete här är icke så mycket att skriva om. Vi sköta vårt här som hemma vid o i Valbo och B i Björnvret en sommardag eller skola vi lägga till Fjärran Höjder och Valboåsen för att få med något som liknar 2,000-metershöjderna omkring oss. Duger det i Ethiopien också? Vad anser man i stora världen om svenska militärer och hur se vi själva på vår utbildning och vårt försvar från denna fjärran horisont? Det är helt naturligt, att vi härifrån tycka, att vår svenska krigsmakt ter sig som en liten stormaktsdito. Den är väl även något ditåt redan från nordisk horisont. När man, som vi härute, stå i början av nybyggnad av ett modernt försvar, då lär man sig rätt uppskatta allt vad som redan finns i gamla Sverige, utbildade årsklasser av alla vapenföra, fasta befälskadrar, materiel och stora anslag av medel. Det tar ett halft sekel innan man nått så långt här. Men låt oss vara kritiska mot vårt eget. Kritik saknas ingalunda hemma, men går den i rätt riktning? En svensk tidning ligger framför mig och jag känner mig direkt träffad av kritiken mot den svenske officeren. »Han kan inte använda utbildningstiden. Han använder utländska mönster. Han svärmar för Gustaf II Adolf och Karl XII. Han är icke nog demokratisk. För mycket harvning på kaserngården. Han är för hård och brutal mot mannen i ledet.»

Begrundande dessa ord, utan tvivel fällda i bästa avsikt att åstadkomma något bättre, sitter nu en gam-

mal Karl XII-beundrare i Afrika och studerar utländska förebilder i den tredje armé, han tjänar.

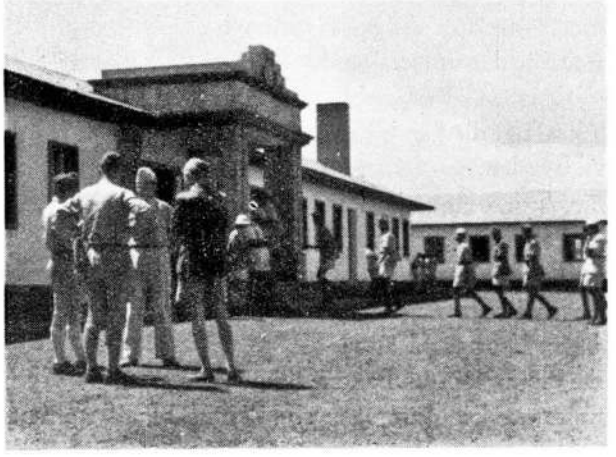
Smygtittat på utländsk militär på gator och genom gallergrindar har han gjort i alla de 14 länder som besökts. Hur skall man nå lösningen på det svenska problemet? Krig ha vi icke haft i Sverige på snart 150 år. Vår egen framgångs praktik började med Gustaf II Adolf och slutade med Karl XII. Inhemska svenska våldsamheter i nyare tid inskränka sig till slagsmål, ett och annat rån, några fula mord och dråp i hastigt mod — allt av föga värde för militär praktik i större och mer rationell skala. Utländska förebilder, där praktik finnes i överflöd, bör icke studeras utan förkastas jämte Karl XII:s.

Varifrån samlar månntro alla svenska kritiker praktiskt underlag för kritiken? En upplysning på den punkten skulle skänka en sökande själ goda uppslag för grunden till den sant nationellt svenska militärutbildningen. Av talet att döma med det ständigt och ofta upprepade kravet på demokratisering förefaller det som om erfarenheterna grundades mindre på krigets lärdomar än mer på ett fredligt samhällsskicks välsignade samlevnad i demokratisk anda och trevnad, vad nu detta har med krig att göra. Ju mer man studerar kriget, desto mindre demokratiskt till anda och ordning förefaller det att vara och ju mer tycks det avlägsna sig från allt som menas med demokrati och andra former för lycklig mänsklig samlevnad. Det var icke med demokratiska medel, som de stora världsdemokratierna besegrade sina fiender utan med högst hårdhänta militära aktioner av samma art som på motståndarsidan. Härute kan man studera modern utbildning under ledning av brittiska officerare. Vi träffas ofta. Så mycket tror jag mig kunna säga att icke har den brittiska arméns erfarenheter legat till grund för vad svenska civila reformivrare kalla modernisering av militärväsendet, såvida man icke dragit slutsatser av brittiska permittenters uppträdande på Stockholms gator under någon rekreationsresa. Vi äro hänvisade till det brittiska exercisreglementet i allt vad som gäller det som i Sverige kallas »kaserngårdsharvning». En beundrare av brittisk demokrati skulle i likhet med mig få stora bekymmer inför denna ritual av vändningar, stampningar, gevärsföringar, handgrepp, marschsätt och hälsningsövningar. »Kanske inte demokratiskt, men effektivt om man vill göra soldater», säger man. Britter och ethiopier ha syn- och hörbarligen en mycket hög tanke även om svensk militärutbildning, sådan den bedrivs här. Omdömet gäller mindre oss nykomlingar, än mer våra företrädare, som verkat här i tre år. »Svenskarna», säger man, »äro grundliga i arbetet, de kunna använda utbildningstiden väl, de behandla folket hyggligt, de använda effektiva utbildningsmetoder och de kunna arbeta med begränsade medel.» Det är ju inte säkert att hemmakritiken, som påstår motsatsen, har fel. Vi arbeta här under helt andra förutsättningar än hemma. Den militära disciplinens särart sätter ingen i fråga. En soldat bryter sällan mot disciplinens bud, därför att han skäms för att göra det. Här finns en militär strafflag, som vi få använda vid behov på eget ansvar, men behöva sällan göra det. Förhållandet mellan befäl och meniga är intet problem — det är mycket gott. Hälsningsplikten är intet problem — man lär sig hälsa som barn och fortsätter sedan att vara hövlig. Fritidsproblem finns icke — man vilar sig och behöver det. En svensk officer åtnjuter obegränsat förtroende, en välvillig uppskattning, nära nog fullständig handlingsfrihet och kritiseras aldrig offentligt. Att vara soldat och ännu mer kadett anses vara en förmån. Följden är en arbetsglädje och ett resultat, som skulle förvåna en svensk utredningskommission.

Vad svensk militärutbildning nu skulle behöva är mindre »reformer» och mer arbetsglädje, ömsesidig arbetsglädje. Sådan skapas bäst genom större förtroende från samhällets sida för dem som har att leda verksamheten, större tillit till fackkunskapen, mer uppskattning och mer positiv kritik, grundad på en smula eftertanke vad utbildningen för kriget egentligen tjänar till.

Med en hälsning hem till gamla Sverige vill jag sända min vädjan till alla goda krafter i Hälsinge regementes kamratförening. Kritisera inte arbetsglädjen bort från de svenska övningsfälten. En krigsmakt måste ständigt reformeras för att vara modern, endast kritik kan framskapa reformer, kräv mycket av svenska officerare och allt befäl, men sök uppskatta vad som uträttas och vad som finnes, och mät efter vad kriget kräver och inte vad freden trivs med. En demokratis stora rättmätiga krav på en krigsmakt är att en gång

Forts. å sid. 37

Svenska officerare framför Flygkadettskolan.

Trollälgen

Av HANS NEDIN

Nedanstående jaktskildring bygger på en händelse, som verkligen inträffat, närmare bestämt under 1800-talets senare hälft.

★

Solen har redan sjunkit bortom fjällen i väster, men ovan dessa står himlen färgad i purpur. I dalgången inunder ha skuggorna vuxit och vuxit för att slutligt smälta samman. Skymning förebådar natt, oktobernatt i övre skogsbältet. Nordan sveper snålt över liden.

Längs kanten av ett kärrstråk komma två män vandrande, den ene för en hund i band. De bära likartad klädsel enligt gängse allmogesed, grå vadmalsdräkter med kring vristerna åtsnörda byxor, flätade näverskor, stoppade med hö, bruna skinnluvor med korta skärmar samt stickade livgördlar i bjärt kontrasterande färger. I bältena dingla kruthorn och kulpung samt den korta slidkniven i träskida. Packningen är av enklaste slag, en brunröd säck av renhud upptill hopknyten kring handyxans skaft strax under dess huvud. De långa mynningsladdarna med sina fuktskyddande skinnomhöljen fullborda den jägarbetonade utstyrseln.

Mickel i Huskläppen, som går först av de båda, är en liten spinkig man med mårdansikte, vidskeplig som få, men en säker skogsströvare och skicklig skytt. Per Simons är den förstnämndes motsats i allt utom i fråga om jaktivern. Fastän knappt 16 år fyllda är han stor och kraftig, med en björnstyrka, som redan blivit ryktbar i bygden.

Trots sina långa ben har han dock svårt att nu följa med kamraten och läromästaren, då denne ökar på sina steg för att hinna fram till en lämplig lägerplats för natten. Att få syn på någon älg så här dags kunde ju ingen hoppas på ändå.

De lämna mossen bakom sig och fortsätta sin skyndsamma vandring ännu en stund inne bland stammarnas dunkel, tills de nå en grottliknande fördjupning i en samling stenblock av imponerande storlek. Det är en utmärkt rastplats, som Mickel känt och använt sedan årtionden tillbaka. — Snart ljuda yxhuggen som välkomna avbrott i blåstens monotona sus.

Sedan Mickel fått syssla ett tag med stål, flinta och fnöske, slicka snart lågorna begärligt de torra furustammarna utefter nyingens hela längd. Kaffepannan, som Per fyllt med friskt källvatten, hänges över elden. De medhavda renfällarna bredas ut på marken och på skogsmannavis inta de båda sin enkla måltid av rökt kött, segt tunnbröd och messmör och därtill kaffeslurken, som drickes sjudande hett ur träskopan.

Snart sova de alla, naturvarelsernas stärkande men lätta sömn; männen en på var sida om nyingen och hunden ett stycke ifrån i ljuskretsens yttre begränsning.

Timmarna skrida långsamt fram, ödemarksstilla men ändå så fyllda av ljud, oförklarliga, otydbara, som komma från fjärran, från när, växa ur intet och förtonas igen, svepa förbi, sugas upp, bryta sig loss och kastas tillbaka men förta dock aldrig sången från den porlande bäcken. Det är blott när vargens ylande tränger igenom för hårt, som hunden lystrar till, de små, nästan rundade öronen vridas framåt och huvudet vändes i riktning mot ljudet, men återtar snart den ursprungliga ställningen, tryggt vilande mot framtassarna.

Så äntligen drives mörkret bort av begynnande ljus och det blir åter dag.

Jägarna bryta upp tidigt, ivriga att åter ta an spåret av gammeltjuren, som gårdagens tilltagande mörker tvingat dem att lämna. Först går Per med gråhunden, som ligger hårt på i selen, sen följer Mickel med sina vaksamma spejande ögon inregistrerande varje liten ovanlig rörelse i naturen.

Här och var i den vattensjuka marken stå klövavtrycken tydligt tecknade, någon gång ger en avbruten eller avbetad kvist en påminnelse om älgens närvaro, vid ett par tillfällen träffar man på färsk spillning, men i övrigt är det endast hundens fina näsa, som jägarna ha att lita till.

Men dagens förlöper som den första, svettigt och varmt i solgasset, gråfuktig kyla mot kvällningen. Men likväl äro de nu närmare målet, ty en gång har han visat sig för dem, skogarnas konung, skridande makligt över myrstråket, långt utom håll.

Det är först mot aftonen den tredje dagen, som den stora händelsen inträffar. I flera timmars tid ha de

följt en bäckfåra med nästan ogenomträngliga videsnår, då hunden plötsligt gör ett kast åt sidan och ivrigt dragande i vind stretar uppför mot en åskam. Per får ta till all sin styrka för att kunna hålla igen, renlaven sprutar om hundens tassar och den gråsvarta borstiga raggen står rätt upp.

De båda jägarna växla en hastig blick, Mickel tar geväret från ryggen, löser med snabba rörelser upp skinnstycket kring låset, kontrollerar att krutet är torrt i fängpannan och smyger så försiktigt upp mot krönet. På betryggande avstånd följer Per med hunden, som nu visar alla tecken till vildaste upphetsning.

Varsamt tum för tum dyker Mickels bruna skinnluva fram bakom en sten, de små vassa ögonen ha på någon tiondels sekund uppfattat situationen. Där på sluttningen, alldeles invid rotstalpet står han, storbrinnen, den eftersökte. Hållet är knappa 60 meter, några småbuskar i vägen men eljest rent.

Långsamt glider geväret till kinden, stadigt stöd mot tuvorna, sikte på bröstet — så går skottet.

Älgen står kvar, orörlig, och glor slött mot Mickel, som i mållös häpnad reser sig upp och glömmer att ladda om sitt muskedunder.

— Hocken hin då, int' sköt jag bom, int'. Men kvar står'an blockstilla! Mickel till hälften mumlar, till hälften ropar ut sin förvåning och det ligger en biton av skrämsel i rösten.

— Kan e' va trölldom? Ja, månntro, ä de int'.

Under tiden har Per kommit upp i höjd med kamraten. Hunden ger skall och håller på att spränga sin sele, men bindes i närmaste träd, varefter Per darrande men med flinka händer gör bössan i ordning till skott.

— Tok, gutt, int' får du sköt' på tröllälg! skriker Mickel, och rycker med den äldres rätt åt sig vapnet från den yngre kamraten.

Jägarblodet sjuder dock vilt i ynglingens ådror och han aktar föga på läromästarens varningar.

— Tröllty å tröllty, ger jag faen, dö ska'an, muttrar han, rycker yxan ur skinnsäcken och rusar i fullt språng genom buskarna nedför sluttningen. Ett tiotal meter från djuret bromsar han upp farten samt smyger sen försiktigt i en vid båge bakifrån mot älgen.

Mickel jämrar sig och beskådar med fasa den djärve ynglingens framfart. Han ser hur denne fot för fot balanserar uppför den kullvräkta stammen, tills han når i höjd med manken på tjuren, ser hur han lyfter yxan till ett dräpande rundslag och smäller till — mitt i huvudet, en fullträff. Älgen blott ruskar sig litet och fortsätter sitt oberörda stirrande.

— En tröllälg, de' ä' e', du sir fäl! Kom genast tebaks! skriker Mickel hest och med förfäran tydligt målad i anletsdragen.

Per är nära att förlora balansen, så häpen och förvånad blir han över resultatet av slaget. Men ge upp, det skulle han då sannerligen inte, Mickel får skrika bäst han vill, den tokgubben.

Ett nytt försök. Han drar sin korta slidkniv ur skidan, sätter spetsen strax bakom djurets nacke, använder yxan som hammare och drämmer till. — Då stupar älgen, benen vika sig och han faller tungt i mossan.

Per hoppar ned på den mjuka ryggen och ger upp ett krigstjut, som kunde ha tävlat med vargarnas.

— De' va' allt en rikti' en ändå, ha, ha, där ser 'u, gamle skrockgubbe. Int' va' de nå'n tröllälg, int'!

Mickel nalkas försiktigt.

Den gamle skogsströvaren är nog litet generad inför pojkvaskern och ännu mer blir han, då denne frankt och rakt på sak efter en snabb undersökning kan förklara trolltyget. Mickels kula har först slagit i en kvist, som ändrat dess riktning och i stället för bringan har den träffat i det hårda pannbenet, varvid älgen blott bedövats och förblivit stående upprätt, lutad mot trädstammen.

— — —

Ja, så gick det till, när Per Simons nedlade sin första älg — med slidkniven.

Kamratföreningens Styrelseberättelse

I samband med högtidssammankomsten och årsmötet 1948 firade kamratföreningen sitt 10-årsjubileum. Såväl sammankomsten, årsmötet som arrangemanger kring jubiléet skildras ingående i årets »Bocken».

Kamratföreningens plakett utdelades för första gången. Stadgar m m för plaketten samt en redogörelse för dess tillkomst jämte ett fotografi av själva plaketten i etuiet återfinnes med anledning härav även i tidningen. Här återfinnes även förteckning över mottagarna.

I de militära kamratföreningarnas vårparad till Skansen var föreningen representerad. Likaså deltog kamratföreningen på Strömvallen vid högtidlighållandet av Svenska Flaggans Dag. Vid vartdera tillfället hade ett 30-tal medlemmar slutit upp bakom fanan.

I samband med kamratfesten den 20 juni hölls årsmötet i regementsparken varvid valdes:

till styrelse överste H. Berggren, ordförande, överstelöjtnant E. Hammarström, vice ordförande, kapten G. Nilsson, sekreterare, förvaltare E. V. Andersson, kassaförvaltare, samt riksdagsman P. Persson, landstingsman E. Jansson, överstelöjtnant K. G. Sohlén, köpman G. Björk, riksdagsman C. P. Wahlmark, löjtnant A. J. Ek, vaktmästare H. Månsson och nämndeman J. A. Andersson;

till revisorer kamrer S. Eriksson, herr P. N. Persson och vaktmästare A. Rosengren med banktjänsteman R. B. A. Engström, redaktör E. Wickberg och furir J. Trygg som suppleanter;

till valberedning kapten S. Söderhjelm, banktjänsteman C. Müntzing och ingenjör T. Ygge med polisman B. Hofvenstam, musiksergeant K. A. Lennström och sergeant L. T. Gustafsson som suppleanter.

Kassans ställning den 31/12 1948.

Inkomster under året	8.897: 93
Utgifter under året	7.616: 84
Behållning 31/12 1948 Kr.	1.281: 09

Fördelning:

I bank	1.068: 82
På postgiro	59: 04
Kontant	153: 23
Summa kr.	1.281: 09

Minnesskriften från beredskapsåren

Kungl hälsinge regemente i beredskap

1939—1945

kan fortfarande erhållas från kamratföreningen

PLAKETTEN

Under 1946 uppkom tanken att Kamratföreningen borde instifta ett hederstecken för att kunna belöna medlemmar och andra, vilka utfört en för föreningen gagnande verksamhet. Det låg ju även nära till hands, att hederstecknet lämpligen borde utdelas första gången vid Kamratföreningens 10-årsjubileum.

Efter förberedande arbeten inom verkställande utskottet fastställde styrelsen vid sammanträde å Kungsbäck den 15. april 1947, att förslag skulle framläggas om instiftande av ett hederstecken, vilket skulle erhålla formen av en plakett i regementets färger med Bocken i metall, samt att det skulle utdelas för första gången 1948. Utarbetandet av stadgarna uppdrogs åt en särskild kommitté. Vid högtidssammankomsten å Kungsbäck den 15. juni 1947 fastställdes slutgiltigt styrelsens förslag.

Hederstecknet kom så att utgöras av en tygplatta i regementets färger, (svart och vitt), på vilken Bocken vilar i förgyllt silver eller förgylld brons. Under plattan är plats för en adress, å vilken angives mottagarens namn, datum för överlämnandet och slutligen vad mottagaren uträttat. Mottagarens namn ingraveras även på Bocken. Alltsammans förvaras i ett rött etui. Hederstecknet har sålunda blivit en flik av fanan med dess symbol.

A.B. Sporrong & Co, Stockholm, som tillverkat plaketten, har utfört ett intresserat arbete för att särskilt ge Bocken den rätta utformningen. Detta var även det svåraste arbetet, vilket emellertid på ett synnerligen skickligt sätt lösts av konstnären Åke Hammarberg, Stockholm.

De av Kamratföreningen fastställda stadgarna hava följande lydelse:

§ 1

Hälsinge regementes kamratförenings plakett är avsedd att såsom hedersgåva utdelas från och med 1948.

§ 2

Plaketten utdelas i två klasser, nämligen
klass I i förgyllt silver och
klass II i förgylld brons.

§ 3

Förslag till erhållande av plakett inlämnas av medlem till styrelsen, vilken beslutar angående utdelningen.

Till sist må nämnas, att hederstecknet enligt Kamratföreningens år 1947 uttalade mening även utdelades för första gången vid fjolårets 10-årsjubileum. Mottagarnas namn återfinnas i berättelsen om jubileet.

10-ÅRSJUBILÉET

Kamratföreningens 10-årsjubileum, som firades söndagen den 20. juni 1948 gynnades av strålande sol, som bidrog till att locka en rekordpublik på över 10000 personer upp till Kungsbäck. Programmet för högtidssammankomsten var i stort utformat som 1947 års lyckade kamratfest med korum, förbimarsch, stridsövning och kabaret men som särskild höjdpunkt dessutom jubileumshögtiden vid minnesstenen i regementsparken med högtidstal av Kamratföreningens ordförande överste Hans Berggren och utdelning av kamratföreningens nyinstiftade plakett.

Klockan 1200 tog regementschefen på Lilla fältet emot regementet, som stod uppställt med plutonchefsskolan och 5. komp nyinryckta befälsrekryter fram för regementets båda flyglar. Regementschefen meddelade så krigsmans erinran åt de nyinryckta rekryterna och framhöll de särskilda krav, som måste ställas på dem, som skola utbildas till befäl. Regementschefen manade de nyinryckta att genom pliktroget arbete och god vilja sträva efter att nå ett lika gott utbildningsresultat, som deras ett år äldre kamrater i plutonchefsskolan. Så följde fanmarsch och korum, som hölls av kyrkoherde Bengt Wallman, varefter den inledande högtidligheten avslutades med förbimarsch för regementschefen.

En talrik publik hade närvarit redan på Lilla fältet och en jämn ström av besökande ökade publiksiffran så att när klockan närmade sig 1300, åtskilliga tusental voro samlade i regementsparken i väntan på den stridsövning, som under major Rickard Nilssons ledning strax skulle börja. »Anfall över vattendrag» är den reglementariska benämningen på den realistiska stridsövning, som utspelades på Gavleåns vatten, men en krånglande högtalarbil omöjliggjorde för övningsledaren att lämna förklarande kommentarer. För den talrika publiken betydde dock detta föga; succén var liksom föregående år given genom truppens fart och framåtanda och genom den rikliga förekomsten av rök och sprängmedel, som skapade ett stridsbuller, som livade upp alla, inte minst 91-årige hälsingeknekten fanjunkaren Fredrik Winblad von Walter, som gärna hade velat vara med i övningen »för det här, det här, det är min musik det!»

Efter stridsövningen kunde man lyssna till mera välljudande musik, då musikkåren under ledning av musikdirektör Baltzar Bäckström konserterade i regementsparken. Där hade på vanligt sätt ordnats serveringar, där lottorna liksom tidigare år svarade för förplägnaden. Här kunde man nu vila ut ett slag; framförallt passade många föräldrar med barn på att för en stund koppla av från övervakning av dessa. Som nyhet för året hade nämligen ordnats en barnträdgård, i vilken ingen av de anordningar saknades, som skola förekomma i en välordnad lekplats, och där hjälpte flera mammor till att underhålla de minsta barnen, medan de något större kunde roa sig med åkturer i lövade skrindor eller ridturer på regementets snällaste ridhästar.

JUBILÉET BLÅSES IN

Liksom föregående åren hade kamratfestens högtidligaste inslag förlagts till minnesstenen i regementsparken, dit en mångtusenhövdad publik hade samlats vid tidpunkten för 10-årsjubiléets högtidsstund. Denna inleddes med att musikkåren marscherade upp till höger, varefter musikkåren för första gången framförde »I 14 fanfaren», komponerad av musikdirektör Bäckström och tillägnad kamratföreningen. En avdelning ur Gästriklands sångarförbund under ledning av musikdirektör Arne Blomqvist marscherade därefter under sång upp till vänster om minnesstenen. Till tonerna av regementets marsch kom så fanvakten med kamratföreningens fana i mitten, omgiven av regementets två bataljonsfanor från kanslihuset gången ned mot minnesstenen och ställde upp på kullen. På detta sätt inramades minnesstenen av sångarna representerande hembygden och av fanorna med vakt och musikkår symboliserande regementet. Överste Berggren trädde därefter fram och talade om kamratföreningens tillblivelse och dess innersta mening.

ÖVERSTE BERGGRENS HÖGTIDSTAL

Hälsinge regementes kamratförening firar i dag 10-årsdagen av sin tillblivelse. 10 år är ingen lång tid i ett gammalt landskapsregementes historia, när vi veta att denna historia går genom fem sekler. Men åtskilligt har likväl hänt under dessa tio år. Regementet har under denna tid stått på krigsfot, och även om vi förskonats från de hårdaste av alla livets prövningar — krigets — så har regementet med heder bestått de prov som det utsatts för. Kamratföreningen har växt sig stark under denna tid — ett bevis så gott som något på att den haft en uppgift att fylla och att den fyllt denna uppgift.

Det är naturligt att vi i dag samlas just här — kring vår minnessten.

»Till minnet av de tappre som under Kungl. Hälsinge regementes fanor för Fäderneslandet offrat blod och liv.»

Så lyder de manligt kärva orden på denna sten. Trots att vi sluppit att indragas i de sista världskrigen, har män från våra bygder under ofredsåren offrat blod och liv. Vi hylla minnet av våra kamrater, de som stupat på sin post under uppfyllandet av farofyllda plikter.

Det hör vår rastlösa tid till att se framåt och icke tillbaka. Vi se framåt. Utvecklingen går snabbt och det gäller för oss alla att följa med. Om vi en dag som denna vid vår minnessten likväl se tillbaka, så är det icke för att slå oss till ro eller för att uttrycka saknad och vemod inför vad som varit. Det är ej heller för att yvas över fädrens dater.

Fädrens ära är endast deras — var tid har endast sin. Vi får själva skapa vår ära och själva bevara den. Kraven på oss — dessa kunna vi utläsa på vår minnessten, den anger måtten med vilka vi en gång skola mätas.

Soldatära är icke återskenet av segerglansen, icke triumfen från blodiga slagfält, icke framgångens glans i Dödens hantverk. Soldatära är pliktens ära i den svåraste av uppgifter. Krigisk ära får ingen glans av kriget. Äran består i att svenske män tiderna igenom förmått göra sin *plikt* i krigets glanslösa tillvaro trots allt vad som krävs av offer och lidanden. I Hälsinge regementes led ha legoknektar aldrig tjänat. Där stå i denna dag denna bygds ungdom, var och en med sin uppgift i fredens tjänst, men beredd att göra sin plikt även vid ofred. Så har det varit i ett halft årtusende och långt dessförinnan i fänikor och fylkingar med Bocken som fälttecken. I den minnenas och hävdernas väldiga kavalkad, som vi för vår inre syn låta glida förbi vår minnessten, kunna vi se män av samma kynne som stå här levande i dag. Samma gula luggar, samma lugna blå blickar under hjälmar och stormhattar, samma hårda, arbetsvana nävar kring pikar, värjor och musköter som i dag fatta om gevären.

Vårt gamla regemente är icke dessa kaserner, det befäl, som här nu har sin uppgift och de värnpliktiga, som nu skola fostras till värn för vår frihet. Vårt regemente, det är en levande ström av pulsande blod årtusenden igenom. Vi äro löv av årets grönska på det urgamla trädet. Roten står i Gästriklands och Hälsinglands jord och grenarna peka uppåt mot evigheten. Vi känna gemenskap, vi bygdens folk av i dag, och ha funnit en gemenskapens krets utanför tjänstens hårda krav här i vår kamratförening. Låt oss känna gemenskap med alla dem,

som tillhört vårt gamla regemente. Det är vår ära att få vara deras kamrater, om vi förmå vara dem värdiga.

»Det flyktiga nu vill njuta sitt eget
och ej binda forntid och framtid samman
— så lossna hävdernas heliga länkar.»

Så sjöng Viktor Rydberg. I vår kamratförening vilja vi knyta kamratskapets länkar, såsom soldater kunna trots alla grader och olikheter i uppgifter. Låt dessa länkar binda forntid och framtid samman! Med blicken mot framtiden vilja vi känna länkarna från den eviga kedjan. Den binder oss icke och tynger oss icke — den drager oss oemotståndligt framåt. Måhända vi bli förskonade från att känna de hårdaste påfrestningarna på den kedja, där vi utgöra den nu levande länken. Men vi måste göra vår länk stark. Vår länk får icke bliva den som brast, när alla de andra höllo. Kamratskapet i Kamratföreningens anda skall hjälpa oss härtill.

Det är svårt och måhända förmätet att peka ut föregångsmän i detta nu. Måhända står den bäste och de bästa någonstans i bakgrunden eller äro icke här. Men vi vilja i dag hedra några från bygden, kamratföreningen och regementet, som sökt förverkliga något av det, vi vilja kalla arbetet för gemenskapens och kamratskapets idé. Jag gör det genom att i dag på tioårsdagen av Kamratföreningens tillblivelse för första gången utdela dess förtjänsttecken.

Överste Berggren utdelade därefter kamratföreningens nyinstiftade plakett och avslutade sitt tal med följande ord:

Inför våra förpliktade minnen förena vi oss alla i ett fyrfaldigt leve för de män och kvinnor, som Kamratföreningen nu velat hedra, samt för allt vad vi innefatta i frihet och kamratskap.

Högtidligheten avslutades med att fanvakten avmarscherade från minnesstenen gången upp mot kanslihuset.

KAMRATFESTEN FORTSÄTTER MED KABARET OCH DANS

Efter högtidstalet och plakettutdelningen följde kamratföreningens årsmöte, som snart var avslutat med omval på alla poster, och klockan 1500 vidtog årets kabaret. En talrik publik hade bänkat sig på den idealiska friluftsteater, som slänten ned mot Gavleån erbjuder. Längst ned vid åkanten låg briggen Gerda och med Macce Kjellin och Britta Hagström som befäl och ett antal värnpliktiga och civila som besättningsmän fick publiken följa med på »En seglats med briggen Gerda».

Sedan denna seglats lyckligen genomförts, var det tid för högtidsmiddagen i regementets matsal, som var vackert smyckad med svenska flaggor och blomsterprakt. För serveringen svarade denna gång årets värnpliktiga, som drillade av kapten Arne Dyberg, klarade sitt uppdrag på ett utmärkt sätt. Närmare 1000-talet personer hade bänkat sig, när överste Berggren hälsade välkommen, varvid han särskilt vände sig till landshövding Rickard Sandler, som varit förhindrad att närvara tidigare under dagen. Överste Berggren överlämnade nu även kamratföreningens plakett till landshövdingen, som i ett anförande tackade för gåvan och därvid bl a erinrade om den i riksdagen förestående behandlingen av civilförsvaret, som genom att det lagts under länsstyrelsen, bidragit till att knyta ett nytt fostbrödralag mellan det civila och militära. Landshövdingen nämnde även, att frågan om sambandet mellan bygd och regemente skulle utredas men tillade, att här i våra bygder har man genom kamratföreningen synbarligen löst saken utan någon som helst utredning.

Under middagen, till vilken musikkåren på sedvanligt sätt bidrog med underhållande taffelmusik, anlände lyckönskningstelegram, bl a från två av kamratföreningens initiativtagare, generalmajor Sven Ryman och överste Gösta Ehrenborg. Överste Berggren hade även glädjen kunna meddela att från förre fanjunkaren vid regementet Carl Arvidsson anlänt en gåva på 500 kronor till kamratföreningen.

Av jubileumsfestens omfattande program återstod nu dans i regementsparken. Då musikkåren klockan 2400 med stort tapto satte punkt för kamratföreningens 10:de högtidssammankomst kunde man nog med tillfredsställelse konstatera, att dagens fest givit ett klart vittnesbörd om att den samhörighet mellan bygd och regemente, för vilken föreningen främst vill verka, alltjämt är stark och levande. 10-åringen torde därför med förtröstan kunna se framtiden an.

HEDERSTECKNET TILLDELADES

Fru Märta Carrick
Överste Gösta Ehrenborg
Fru Martha Ekman
Fru Elly Gille
Överste Carl Hamnström
Fjärdingsman Birger Hofvenstam
Fru Karin Höglund
Förvaltare Rudolf Lindström
Fru Dagny Müntzing
Kapten Hans Nedin
Kapten Niels Erik Nielsen
Löjtnant Bertil Palm
Generalmajor Sven Ryman
Landshövding Rickard Sandler
Överstelöjtnant John Sundstedt
Generalmajor Erik Söderhielm
Kapten Sten Söderhjelm
Kyrkoherde Bengt Wallman
Syssloman Carl Österlund

Ur ett brev från en amerikasvensk, som tjänat

HÄLSINGE REGEMENTE

★

Jag kommer från gammal soldatsläkt. Min farfar var indelt soldat vid Hälsinge regemente. Hans namn var Klang. Min far var också indelt soldat vid samma regemente men han tog namnet Wester. Min yngsta farbror Klang var också vid Hälsinge regemente och hade nr 4 vid Fernebo kompani. Han var distinktionskorpral och dog för några år sedan, 90 år gammal. Jag gick in som volontär på Fernebo kompani och gjorde underofficersskolan på Karlsborg 1888—1889. Min bror och min svåger var också indelta soldater vid samma kompani. Min sonson var med i sista kriget. Han var technical sergeant. Men som jag inte tyckte om infanteriet, så tog jag avsked och tog värvning vid Norrlands Dragonregemente. Detta var ett trevligt vapenslag. Jag ångrar än i dag att jag icke stannade kvar. Ryttmästaren lovade mig att om ett år så skulle jag få befordran till sergeant. Men så blev jag kär över öronen, gifte mig och fick lämna det härliga livet och börja kämpa för tillvaron.

Kronans kaka var liten men säker. Den indelte soldaten fick goda förmåner. Han fick ett torp att bygga sin egen stuga med nödiga uthus. Han kunde föda en ko, gris, några får och höns. Tre veckor om året fick han infinna sig till regementsmötet i Mohed och han hade bra betalt för de tre veckorna. Om han blev befordrad till korpral, blev hans lön större men då blev hans tjänstgöring längre, 68 dagar under beväringsmötet. I så fall var han bättre avlönad än en underofficer. Jag räknade ut att min ekipering skulle kosta mig 1,000 kronor, om jag skulle ha väntat och mottagit sergeantbefordran.

Min far talade om att hans morfar var klockare. Det var ingen orgel i kyrkorna vid den tiden, så en person med god sångröst fick taga upp psalmerna och sjunga dem. Vi har alla varit begåvade med god sångröst. Vid Hälsinge regemente såväl som vid kavalleriet hade jag alltid den höga äran att hålla korum morgon och kväll. Då jag var ordonnans hos Oscar II då han var på Drottningholms slott, bjöd han mig på en cigarr. »Här skall du få min gosse», sade kungen. Han var alltid så glad och trevlig. En i allo bra konung.

När min far blev soldat, fick de gå hela vägen från Öster-Fernebo till Mohed. Vägen togs över Årsunda med båt över Storsjön till Sandviken. Vid den tiden var det icke många stugor i Sandviken. Statens järnväg var inte byggd vid den tiden. Efter det järnvägen blev byggd, var Torsåker vår närmaste station. Soldaten fick också hålla sig med egen uniform. Han måste gå till kyrkan varje söndag iklädd full uniform. Beväringsmötet räckte endast 10 dagar och soldaterna fick ligga i tält. Maten kokades under bar himmel i en stor kittel, så de talade om hur de fick slåss om maten. Mohed var en trevlig plats. Goda baracker, en stor dansbana och näst intill var Lappstan. Varje kompani hade sin egen matsal och ångkök. Ärter och fläsk var krigsrätt. Köttsoppa var disciplin.

Carl Wester.

Det var hösten 1916 på I 14:s 6. komp. Plutonchefen, löjtnanten F, mottog en dag följande ur hjärtat komna och gravallvarligt framsagda anmälan:

»Löjtnant! 639 K—n anmäler att de' är en jävel, som tagit kokkärlet för mig.»

★

Löjtnant B. (stor humorist) tillfrågades en gång hur han bar sig åt för att nå ett så pass gott utbildningsresultat.

»Ä de' ä' så enkelt som helst. Jag bara säger, att dom som inte sköter sig, kommer jag att ta ut till reservunderbefäl.»

Sverige-Amerika-Dagen

av Fil. mag. HARTWIG HERMANSSON

Vårt folks litteratur är kanske den bästa tolkaren av nationalkaraktären. Som en röd tråd genom vår diktning går längtansdraget. Det är sålunda ingen tillfällighet, att flyttfågelsmotivet är mycket omhuldat i vår lyrik. Sedan vår tidräknings början har nordbon följt sin inneboende vandringsdrift och dragit bort till fjärran länder. Det är därför inte ägnat att förvåna, att man idag kan finna svenskättlingar i snart sagt varje hörn av vår jord.

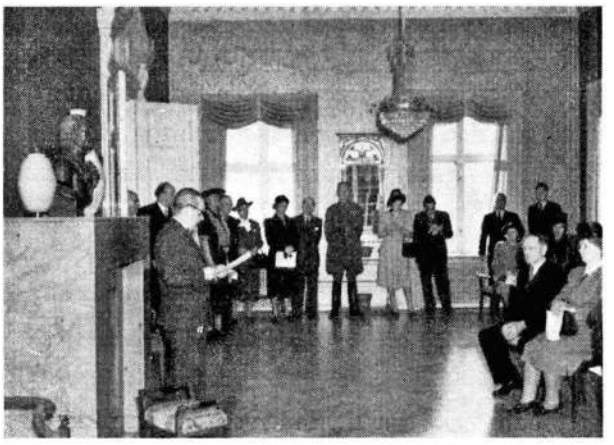
Den sista stora folkvågen, som vällde bort från våra kuster, gick i västerled. Det var emigrationen till Amerika, som i mitten på adertonhundratalet sköt fart på allvar, åstadkommande en allvarlig åderlåtning av den svenska folkkroppen.

Under hela juni månad förra året firades i den amerikanska Mellanvästern hundraårsminnet av de svenska pionjärernas ankomst. Festligheternas höjdpunkt var nog president Trumans tal den 4 juni i Chicago, varvid han bl. a. yttrade: »Vi amerikanare äro stolta över de svenska pionjärernas strålande insats, då det gällt att bygga upp USA till dess nuvarande styrka och skapa dess nuvarande frihet.»

Men även hemlandet ville visa sin uppskattning av pionjärernas gärning, varför en svensk delegation med HKH Prins Bertil och statsrådet Gjöres i spetsen deltog i högtidligheterna.

På ett tidigt stadium väcktes tanken, att man även runt om i Sveriges bygder — framför allt i trakter, varifrån utvandringen varit särskilt stark — skulle skapa en svensk motsvarighet till pionjärjubileet i Amerika. I snart sagt alla delar av landet tillsattes lokalkommittéer för att den 26 september anordna Sverige—Amerika-Dagen. Detta sena datum var valt i förhoppning om att kunna förlänga den här i landet alltför korta turistsäsongen, en beräkning som emellertid slog slint, eftersom många svensk-amerikaner då redan rest hem till USA igen. Överhuvud taget hade nog bestyrelsen för »dagen» siktat i överkant. Det visade sig nämligen, att endast ett fåtal platser i landet — däribland Gävle — kunde framgångsrikt genomföra sina program. För framtiden har man därför tänkt sig, att »dagen» skall bli årligen återkommande endast i Stockholm, medan några få platser i landsorten komma att alternera med dessa festligheter.

I Gävle blev »dagen», som redan nämnts, mycket lyckad. Upptakten till det hela ägde rum redan någon vecka i förväg, då Gävle hade en kortvågssändning med särskild adress till dotterstaden Galva i Illinois. Den egentliga inledningen kom sedan på

I stadshuset.

lördagen den 25 sept., varvid lokalkommitténs ordförande disponent Höglund högtidstalade i Stadshusets festvåning. Han betonade framför allt vår tacksamhetsskuld till svensk-amerikanerna för att de gjort det svenska namnet aktat och ärat i USA. Efter sightseeing med buss bjöd Gävle stad på middag. Talen gällde svensk-amerikanerna i allmänhet men staden Galva i synnerhet, vars representant fick motta ett exemplar av Gävle stads historia. Presiderande major Holmström, som »kände sig helt galvaniserad», överräckte även stadens bordsflagga, varefter han utbringade ett leve för Galva.

Trots talens långa rad var stämningen mycket hjärtlig och otvungen. »Soft music» från en ensam

flygel ackompanjerade den livliga bordskonversationen. Signaturens bordsdam, som aldrig lärt sig sina föräldrars tungomål, försökte på sin breda nasala amerikanska förklara, hur det var möjligt, om inte att tjäna två herrar tillika, så dock att älska tvenne fädernesland. Kärleken till Sverige var färgad av ett romantiskt skimmer, medan känslan för Amerika hade sina rötter i vardagen och gällde det land, som gav det dagliga brödet och den sociala tryggheten. Signaturens brittiska accent åstadkom hos samma svenskättling ett lika oväntat som intressant känsloutbrott. Fnysande av förakt utbrast hon: »You are so British!» Denna animositet mot allt engelskt påstod hon vara något ingalunda ovanligt i Svenskamerika, men man får väl ta detta påstående för vad det kan vara värt. Om man reducerar proportionerna till en sund lokalpatriotism gent emot det anglosaxiska broderfolket, kommer man kanske sanningen närmast.

Söndagsprogrammet var till största delen förlagt till Kungsbäck, där överste Berggren tog emot. Efter en lyckad morgonjakt strålade han i kapp med den klara höstsolen, varför stämningen redan från början blev lika solig och gemytlig. Efter en grundlig husesyn — man tittade på logement, gymnastiksal, excercishus, marketenteri och soldattorp — gick man så i Soldatkyrkan. Efter gudstjänsten berättade regementschefen om de gamla fanorna och om nattvardssilvret. Vid den efterföljande lunchen fortsatte översten att berätta. Nu om regementets stolta traditioner, och om hur generation efter generation bevarat förfädrens anda. Till sist uppmanade han svensk-amerikaner med någon anknytning till regementet att berätta härom. Fru Anny Säfström, som bott ett trettiotal år i Amerika men som numera är Sandviksbo, förklarade, att hon hyste en alldeles speciell kärlek till Hälsinge regemente. I generationer hade nämligen hennes förfäder varit stamsoldater just vid detta regemente. Som trumslagare hade hennes farfar börjat vid Hälsingarna,

Under soldattorpets låga tak.

I soldatkyrkan.

och i familjen berättas alltid med stolthet om hur den förste förfadern stupat vid Brunnbäcks färja. Fru Säfströms son tillhör visserligen inte regementet utan är stamanställd i svenska flottan. Hon slutade med att tala om hur stolt hon kommer att bli den dag, då sonen får sin officersfullmakt. Man kunde inte missta sig på den verkan de bägge anförandena hade. Överstens naturliga, kärnfriska ord och fru Säfströms enkla, rättframma tankar kommo från hjärtat. Därför gick de också direkt in i åhörarnas hjärtan.

Under besöket på Kungsbäck måste signaturen som turistman gång på gång säga sig: Vilken turistisk tillgång med stora kulturella värden har inte Gävle här. Den måste helt enkelt utnyttjas. Skolklasser och övriga turister, som komma till staden, böra åtminstone få kasta en blick in i soldattorpet och få höra några ord om den fredliga kulturinsats, som de indelta soldaterna gjort i byarnas utmarker.

Även måndagen var en del av Amerika-Dagen. Den ägnades nästan helt åt Sandviken, vilket är ganska naturligt med tanke på den starka utvandring, som en gång ägde rum från bruken. Därför finns det också en svensk-amerikansk klubb i Sandviken. Som avslutning på hela evenemanget bjöd fru Maja Sandler på ett trevligt tvåspråkigt kaffekalas på slottet i Gävle.

Inledningsvis nämndes, att det bl. a. var längtan i blodet, som drev bort emigranterna från det egna landet. Det var samma längtan, som drev många av dem och deras ättlingar tillbaka till gästrikebygden för att få vara med om Sverige—Amerika-Dagen. De flesta av dem sade sig här ha fått oförgätliga minnen. Många av dem komma nog tillbaka, om »dagen» upprepas om något år. Kanske kunde man då lägga delar av programmet ute på landsbygden. Vilken upplevelse vore det inte att få vara med om en så säreget tjusande men så sällsynt folkfest som den gästrikländska *kryckeståten.*

"TRANSPORTLEDNINGSVALSEN"

Minne från beredskapstiden

— Vad är det för en gammal banal bit, som orkestern nu spelar? Jag tycker, att jag känner igen den, men vet inte vad det är för ett stycke.

Vi sutto på »Centralens» veranda efter en god middag, pratade och hörde på musiken.

— I detta fallet kan jag verkligen tala om för dig, vad det är för något. Det är nämligen den s. k. Transportledningsvalsen. Ja, förlåt det kan du ju inte förstå.

— Ja, vad menar du med den? — Jag tycker stycket handlar om kärlek, åtminstone hör jag solisten sjunga: »Skänk mig din kärlek, Maria!»

— Alldeles riktigt, men för mig blev den transportledingsvalsen på våren 1940. Den väcker alltid minnen från den tiden till liv hos mig och är därför för mig icke alls så banal och kvasiromantisk, som den kan tyckas för andra nu. Låt mig berätta, men från början säga ifrån, att du inte får vänta dig någon intressant kärlekshistoria i samband med melodien.

Jag låg som chef för en transportledningsstab utanför en norrlandsstad den händelserika våren. Staben hade sin expedition i en liten kafélokal. Kaféet hade namnet »Lugnet» men gjorde väl knappast skäl för namnet de dagar, vi voro där. I det yttre rummet pågick rörelsen som vanligt, men i det inre rummet var min särdeles hemliga stab i verksamhet. Ordonanser kommo och gick. Det var transporterna från Sveriges norra gräns efter finska vinterkrigets slut, som pågingo, och många av de bilburna truppförbanden skulle genom stabens försorg bl. a. omdirigeras mot norska gränsen. Du vet ju, vad som hände vårt västra broderfolk i de dagarna.

I kaféets yttre rum fanns en grammofonautomat, som spelade ett stycke, om fem öre instoppades i en springa på apparaten. Bland den ungdom, som besökte kaféet var just då den här valsen ytterligt populär, och man hörde melodien till leda morgon, middag och kväll. Melodin blir därför orsak till att alla minnen från den tiden strömmar på mig.

Staben utgjordes av mobiliserade landstormsmän. Vi hade bl. a. stadsbudet Möller, gemenligen kallad statsrådet, handelsresanden, som var direkt avkomling av en av Karl XII:s livdrabanter, och så alla de andra »gubbarna», som det bara är ett nöje att minnas.

»Livdrabanten» hade förresten fått reda på sin härstamning, då han som bilförare fullgjorde sin värnplikt vid Kungl. Hälsinge regemente. Vid ett tillfälle hade han på tjänstens vägnar skjutsat ärkebiskop Nathan Söderblom, som förhörde sig om bl. a. hans namn. Ärkebiskopen talade då om, att en av hjältekonungens livdrabanter hade samma namn. Episoden föranledde släktforskning och »drabanten» fick bekräftelse på, att han i rakt nedstigande led härstammade från en av dessa utvalda svenska krigsmän. Hans jovialiska yttre förrådde dock knappast sambandet med anfadern. Det var just ej mera än den trekantiga hatten som mina övriga mannar från början av beredskapstiden buro, som erinrade om tolvte Karls tid.

Vår förläggning hade vi ordnat i den gamla övergivna polisarresten, som tack vare regementets sängar blev en riktigt trevlig bostad för den lilla styrkan. Som man kan förstå föranledde dock lokalens tidigare användning åtskilliga skämtsamma infall. Med tacksamhet minnas vi alla lottornas insatser ifråga om vår förplägnad, som ordnats i en närbelägen skola, där även resande trupp i en del fall kunde utspisas. I detta sammanhang kan jag ej med tystnad förbigå den avdelning av Frälsningsarmén, som verkade på orten. Den visade stort intresse för de svenska soldaterna på resande fot genom att bjuda dem på kaffe och någon andlig underhållning. Gång på gång uppenbarade sig på expeditionen ett par frälsningssoldater för att förhöra sig om, huru många man, som väntades till kvällen. Avsikten var ju, att de skulle kunna beställa tillräckligt med bröd för dem. Må det vara mig förlåtet, att jag i en del fall frångick sekretessen, ty jag hade funnit, att pojkarna uppskattade denna vänlighet mot dem. Det fanns icke mycket att ordna för dessa unga mäns förströelse under uppehållet i den resa, vars slut de icke kände till. Voro kanske icke under dessa förhållanden sinnena mera mottagliga för den andliga underhållningen än i vardagslag?

De olika transportenheterna kommo, övernattade i de planlagda förläggningarna och foro vidare okända öden till mötes. Allt gick efter planerna med ett undantag när.

Det kom en mindre transport söderifrån. Den kom som en överraskning en kväll med utträttade män i bilarna och av en annan kvalitet än vi voro vana vid. Man tyckte sig först höra en främmande brytning i talet. Här gällde det att vara försiktig! Man var ju på sin vakt efter dagens upplevelser med en tysk båt ute på fjärden, som låg och sände på kortvåg och till slut hade pejlats in av polisen. Den tanken gick faktiskt genom hjärnan, att det var tyskar, som voro på rekognosering i vår fina transportorganisation.

Ja, du minns kanske, hur det var då? Det gick vaktpost med påsatt bajonett utanför posthuset och

det anordnades sandskydd på gatorna framför källarnas provisoriska skyddsrum. Du kommer väl ihåg huru kustartillerister i den nya uniformen med »spegel» på rockuppslagen blevo omhändertagna av polisen i en småstad, där folket trodde, att de voro utländska soldater. Det talades också om, att vid ett tillfälle, då uppmärksamheten hos en ganska viktig vaktstyrka hade prövats genom överrumpling, hela styrkan hade tillfångatagits. Vaktbefälhavaren tilltalade den fingerade fienden på fullt allvar sålunda: »Sprechen Sie Deutsch?» Jag var själv en söndag på våren 1940 på promenad utåt landsbygden, där jag fick syn på ett tilltalande motiv för min kamera. Jag tog också en bild men en liten stund efteråt kom från en närliggande gård en man och talade om att han var fjärdingsman och ville ha reda på varför jag fotograferade där. Nåja, han nöjde sig med min enkla förklaring, fick veta namn och adress och jag kunde gå vidare. Vid hemkomsten talade jag om saken för en initierad vän, och han kunde meddela, att på den plats, där jag fotograferat, gick stora rikskabeln fram under jorden. Det gällde att vara misstänksam på den tiden.

För att återgå till den »mystiska» transportenheten, som det här var fråga om, så kan jag nämna, att ett par man voro sjuka och måste föras till lasarettet på natten. Vid midnatt kom vår sjukvårdskorpral tillbaka med den ene av dem. Man kunde ej se mycket av ansiktet, ty halva huvudet var inlindat i gasbindor. Mannen kunde därför ej inläggas på den resande truppens ordinarie förläggning.

Vi fingo sålunda lägga in sjuklingen i vår polisarrest, där det fanns ett par lediga bäddar. Men den del av egna styrkan som ej hade vakt, sov ljuvt, när vi försiktigt hjälpte mannen till sängs. Han hade opererats för befarad blodförgiftning, och doktorn hade meddelat, att mannen, om han var feberfri på morgonen, kunde få fortsätta färden med sitt förband.

Äntligen blev det lugnt den natten, sedan vi fått förklaringen, att detta förband bestod av nyinryckta landstormsmän från södra Sverige, vilka skulle upp till Umeå för att hjälpa till med lastning av bilar. Det var folk utan vana vid sådana här förhållanden i fält och i allmänhet vid stadgad ålder. Resans strapatser och spänningen hade givit dem alla någon knäck, så att de verkade på något sätt främmande i förhållande till det friska, pigga manskap, som kom från norr efter månader av friluftsliv.

Det blev ett ganska dramatiskt uppvaknande för mitt eget folk i vårt logement morgonen därpå. Där låg mitt ibland dem en sovande man, oigenkänlig på grund av alla bindlarna omkring huvudet. Det var ej förvånande, att de hastigt förflyttade sig in på expeditionen, där deras oro för att kriget kommit över oss kunde stillas. Ja, som alla goda historier, så slutade även denna bra. Mannen, som haft »blodförgiftning», befanns på förmiddagen feberfri och kunde sålunda fortsätta med sitt förband, ordet taget i två betydelser. Snart klingade åter »transportledningsvalsens» trånande melodi från grammofonen därinne på »Lugnet». Trots de dramatiska krigshändelserna i väster övergick spänningen till idyll och våren spirade utanför vår expedition.

Torsten Ygge.

Regementet flyttar . . .

Forts. fr. sid. 19

målat en illusorisk fondkuliss, där även dansbanan var med på ett hörn.

En hel del om livet på Kungsbäck avhandlades ur särskilda synpunkter genom kupletter, om höstmanövern, om daglöjtnanten, som varnade för II. bataljonen m. m. Som sluttablå avlämnade »veteranen» iklädd generalsmössa (den ännu i staden verkande Ruben Sjödin) det nya året till yngste löjtnanten (Anna Hellström, en känd kuplettsångarska från Falun) med orden: »Giv akt! God natt gott folk och tack för allt tålamod med mig». Det var icke att taga miste på intresset för och den välvilliga hälsningen till regementet som innefattades i applåderna efter slutakten. Visserligen blevo både staden och regementet besvikna på uppslaget om spårvagnen till Kungsbäck, men när nu i dessa yttersta tider de röda bussarna susa upp vid kaserngränsen, kan man säga att en 40-årig dröm gått i uppfyllelse. Må även andra vackra och allvarliga drömmar från regementets inflyttning likaledes bliva verklighet.

En hälsning från Ethiopien.

Forts. från sid. 23

göra den överflödig. Den kan måhända den dagen ersättas med en folkhögskola för fysisk och samhällelig fostran. Intill den dagen kommer, måste demokratins strävan vara att göra krigsmakten effektiv för det hårda krigets krav. Hur det skall gå till kunna vi i vårt fredliga land endast lära oss av mer oroliga epoker i vårt eget lands historia samt hos folk, som upplevt kriget. Vi gå bara vilse bland önskedrömmar om den trivsamma träningen för det otrivsamma kriget. Vårt uppbyggande verk, vårt goda svenska försvar är för dyrbart för att kritiseras och reformeras av önskedrömmar ned till en fredsinstitution. Den stora friheten kräver offer av personlig frihet av alla, som rätt kan värdesätta nationell och medborgerlig frihet.

Visa "BOCKEN"
för Dina bekanta!

Årsmötet

äger i år rum den 19 juni på Kungsbäck

SEDVANLIGA FESTLIGHETER

KAMRATMÖTE PÅ MOHED

Mohed — Hälsinge regementes gamla och fortfarande för många äldre regementskamrater så minnesrika men för ännu flera så legendariska lägerplats — får besök i sommar. Det blir en liten samling f. d. Mohedningar, som skall stå för det besöket. Dessa kalla sig »I 14:s underofficerskurs kamrater 1903—04». Denna årskull har tidigare haft sina jubileumssammankomster efter jämna tiotalet år och då i Gävle, men kommer i år att bryta med denna tradition. Beslut har nämligen fattats att gruppen i år skall fira sitt 45-årsjubileum med en tvådagarsfest: lördagen den 18 juni på Mohed och söndagen den 19 i Gävle. Samling sker den förstnämnda dagen kl. 13.00 i Söderhamn, där en snabblunch intages, varefter avresa sker till Mohed. Där blir det att bese en hel del förr välbekanta, nu kanske helt oigenkännliga platser, där gruppens medlemmar framlevt åtskilliga månader av sina ungdomsår. Dagen avslutas hos en av kamraterna, poststationsföreståndare Jonas Persson i Rengsjö. När tapto och tystnad går den kvällen »vete hönsen», men gårdens tupp kommer säkert med sin revelj i god tid på morgonen. Uppbrott från Rengsjö sker så söndag den 19 på förmiddagen med regementets kamratfest i Gävle som mål.

Detta program är i hög grad skisserat. Definitivt sådant kommer att i god tid tillställas samtliga kamrater. Nu har jag med denna »blänkare» blott velat varsko samtliga medlemmar i vår lilla förening om vad som förestår, så att var och en är beredd att deltaga i jubileet den 18 och 19 juni 1949.

I hopp om att vädrets makter är oss nådiga dessa dagar hälsar jag mina kamrater.

Uppsala i april 1949.

Primus Wahlmark

Att spara – rationellt spara – *det är som att träna, att sträva målmedvetet efter en strängare linje och därigenom till slut bli något, ha något, betyda något*

GEFLE STADS SPARBANK

1824 9/6 1949

125-årig verksamhet för stad och bygd

Gör hemmet trivsammare med

DURO

DURO-tapeterna är en god exponent för hemortens industrier. Begär därför DURO nästa gång och du får en vacker hållbar tapet från din egen hembygd

A-B
DUROTAPET
HAGASTRÖM

Sparklubben

ÄR LÖSNINGEN

Tala med kamraterna att bilda en sparklubb

I sparklubben är det roligt att spara och där går det också bra att spara små belopp

Rådgör snarast möjligt med

GEFLEBORGS LÄNS SPARBANK

Filialer på 32 platser i länet

GUSTAFSBRO LJUSA

Klass 1

Rekommenderas!

AB Gefle Förenade Bryggerier

Ordertelefon:

"Gävle Bryggerier"

GEFLE GLASMÄSTERI
AKTIEBOLAG
Telefon 3082–2781

Allt i GLAS
Allt i RAMAR

OSCAR ÅHMAN
Civil- & Uniformsskrädderi
Drottninggatan 28 - Gävle

Stor sortering av engelska och svenska tyger
Ej blandade Äkta uniformstyger

Södra Norrlands
Trädgårdscentral
Förening u. p. a. SKÅNELAGRET
Drottninggatan 45 - Gävle

Frukt- och Trädgårdsalster
i parti

Färghandeln med den stora sorteringen i
Artistmaterial - Färger
Kemikalier - Parfymer
Sjukvårdsartiklar

Erik Lindberg Färghandel AB
Centralpalatset, Gävle
Tel. linjeväljare: 525 - 1525 - 3125 - 5625
Grundad 1894
Medlem av Sveriges Färghandlares Riksförbund

Telefoner:
416 och 3916

OLSSONS
BLOMSTERHANDEL

Nygatan 15
GÄVLE

Quicklunch ... 2.50

kl. 11—14

*

Smör, bröd, varmrätt, stort glas mjölk eller litet glas öl. Kaffe

*

Goda viner Öl från fat

Grohmanns
Frukt, Choklad
Konfektyrer

Nygatan 31, Gävle
Telefoner 69 & 637

Beställnings-skrädderi

i

engelska
skotska
svenska
TYGER

LIDHOLMS
DROTTNINGGATAN 30

FRIGIDAIRE

KYLSKÅP

Över 8 miljoner belåtna köpare

Maskinaktiebolaget, Gävle Falun
Tel. 6090 - 6093 - 6098 Tel. 1817

Representant i Söderhamn:
Firma Elektro Radio. Tel. 1699

MILITÄREKIPERINGEN

i Gävle

CARL A. OHLSSON

Drottninggatan 23 Gävle

Vid behov av

Tobaksvaror

och

Rökutensilier

vänd Eder med förtroende till

Bengtssons Tobakshandel

Nygatan 25 GÄVLE Tel. 1869

Bästa fabrikat

Lägsta möjliga priser

Skomagasinet
DROTTNINGGATAN 33

Bocken 1949
Dokumentet är skannat med upplösningen 300 pixlar/tum (120 pixlar/cm) och är direkt överfört till filformatet PDF (ver 6.0 eller senare). Arbetet har utförts av **Ulf Holmberg 2008-04-18**.